

ที่ระลึกเนื่องในงาน
ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ม. วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ณ วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
วันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ หาดใหญ่มีเดีย

64 ถ.สาครมงคล อ.หาดใหญ่

จ.สงขลา 90110

โทร. 074-253191, 252899 FAX. 074-253191

ปก : พัดยศพระธรรมปิฎกญาบดี

เจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์

อาศิรพาท

สัททูลวิกิพิชิต ฉบับที่ ๑๙

จารึกอาศิรพาทพระบาทนฤบดี

เผ่าพงศ์พระจักรี

กษัตริย์

ธรรมซึ่งองค์นวมินทร์ประพฤตจริยวัตร

ดลเอกราชรัฐ

สราญ

ห้าสิบปีเพราะพระบารมีพระปรีชา

ร่วมโพธิสมภาร

พิบูล

โลกบันลือกิตติคุณสยามจรจฎญ

ปรีชานเรนทร์สูง

ประจักษ์

ทรงเกื้อกูลกสิกิจผลิตและอนุรักษ์

สร้างเสริมและท่วงทัก

วิธี

แนวทางวัฒนธรรมพระนำคติวิถี

บำรุงประเพณี

วิจิตร

ไทยดำรงคนชาติประลาตภายวิกฤต

โดยเดชพระทรงฤทธิ์

ประทาน

ทรงสร้างศิลปประจิตกรรรมดุริยการ

ทั้งวรรณกรรมสาร

ประโยชน์

โดยศรัทธาพระราชพระศาสนาวิโรจน์

สรรพสิ่งประสบไสต-

ถิผล

ทักษิณศรีนครินทร์วิโรฒปติกมล

เทิดทูนพระคุณเด่น

นิรันดร์

ขอไถวรัตนดลพระชนม์ลุศตพรรษ

ดังพจน์นพนธ์ฉันท์

ฉะนี้ (ไสตติเทอญ)

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(นายจำเริญ แสงดวงแข ประพันธ์)

พระธรรมปัญญาบดี

โคลงสี่สุภาพ

พระ สอนพระเสกสรว้าง
ธรรม ส่องทักษิณทิศ
ปัญญา ก่อกลางจิต
บดี ศักดิ์สงฆ์ประจักษ์ล้วน

ตีกษิต
สว่างถ้วน
จรัสโรจน์
เลิศด้วยกอบปรกศลด

วสันตดิถีลก จันท์ ๑๔

ดีของค์พระศาสนพลัง
ชีปวงประชาและยุวชน
สอนศีลธรรมปฏิบัติ
งานพัฒนากิจประจำ

ทะนุสังฆมณฑล
อนุรักษ์ประจักษ์ธรรม
ปรียัติประกาศนำ
ก็ประกอบประสิทธิ์การ

กาพย์ฉบัง ๑๖

ครองภาคพุทธศาสนไฟศาล
ดูแลจรรโลงศาสนา
ปัตตานี สตุล ยะลา
นราธิวาสแดนไทย
ตลอดมาเลเขียอำไพ
ตระหนักศักดิ์ล้ำดำรง
สถิตย์กษัตริย์หลักแดนแคว้นสงฆ์
ธรรมจักรทาบฟ้าพรายพรรณ
ณ วัดคูหาสวรรค์
มาเสกมวลดธรรมเมธี

ทักษิณสถาน
พัทลุง สงขลา
พุทธมณีที่ใด

สี่เหลื่องทิวทอง
สรรพสิ่งสร้างสรรค์

กลอนสุภาพ

น้อมกราบพระ ผู้เป็นหลัก ทักษิณสงฆ์
ปัญญาทรง แสงประภัสสร จำรัสศรี
ส่องสว่าง ทางธรรม นำความดี
แจ้งวิถี ชาวพุทธ พิสุทธิ์เอย

น้อมนมัสการด้วยความเคารพ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(นายจำเริญ แสงดองแข ประพันธ์)

สารบัญ

	หน้า
สัมโมทนียกถา	1
สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	3
สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ	4
วัดกุหาสวรรค์	5
กรฐินและแนวทางในการปฏิบัติ	10
สมณศักดิ์	25
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ : จากอดีตถึงปัจจุบัน	30
โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณที่พัทลุง	36
กำหนดการพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	42
ถ้อยแถลงท้ายเล่ม	43

สัมภาษณ์

ขอเจริญพร ท่านอธิการบดี คณะจารย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน นักเรียน นักศึกษา และคณะพุทธบริษัททั้งหลาย

วันนี้เป็นวันทอดกฐินพระราชทาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำผ้ากฐินพระราชทานมาทอดที่วัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพระราชประเพณีและเป็นการให้โอกาสแก่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามพระวินัยที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้ ทั้งเป็นกุศโลบายในการชักนำให้พสกนิกรของพระองค์ปฏิบัติตามด้วย เพราะการถวายผ้ากฐินนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการให้ทาน ทำให้ผู้บริจาคได้ละกิเลสอย่างหยาบ และความเห็นแก่ตัวให้ลดน้อยลงไป และจะได้ทำจิตใจให้สะอาดในที่สุด ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา

การร่วมกันทอดกฐินพระราชทานในครั้งนี้ จัดว่าเป็นการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพราะพุทธศาสนามีองค์ประกอบคือ มีพระธรรมวินัย อันเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า และผู้ศึกษา ปฏิบัติ ทั้งมีการเผยแผ่ด้วย วัดคูหาสวรรค์เป็นสำนักเรียน

พระปริยัติธรรม ที่ทำการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2479 จนถึงปัจจุบันนี้ เป็นเวลา 60 ปีแล้ว มีผู้ที่ได้ศึกษาสำเร็จไปจากสำนักนี้เป็นจำนวนมาก ไปอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ที่ยังเป็นพระสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร ระดับรองเจ้าคณะภาค ระดับเจ้าคณะจังหวัด ระดับเจ้าคณะอำเภอก็มี แม้ที่ลาสิกขาไปแล้ว ได้ทำหน้าที่การงานในตำแหน่งต่าง ๆ มากมายบุคคลเหล่านั้นล้วนแล้วแต่มาจากครอบครัวที่มีฐานะลำบากจน ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้ พื้นฐานเบื้องต้นของการศึกษาจบชั้น ป.4 ก็บรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบท แล้วได้มาศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกนักธรรมและบาลี และเข้าไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่กรุงเทพฯ จบปริญญาตรีบ้าง ไปต่อต่างประเทศได้ปริญญาโทบ้าง/ปริญญาเอกบ้าง ขณะนี้ อาตมาได้ตั้งทุนไว้อีกแผนกหนึ่ง เพื่อเป็นทุนการศึกษาโดยตรง ผู้ใดเป็นศิษย์ในสำนักนี้ เมื่อเรียนจบภายในประเทศแล้ว จะไปเรียนต่อต่างประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย เป็นต้น ก็จะให้ทุนสนับสนุนปีละ 30,000 บาท แต่มีกติกาอยู่ว่า ต้องกลับมาทำงานให้สำนักเรียน ตามเวลาอันสมควรที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบของมูลนิธิ

ยังมีแรงผลิตมนุษย์อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผลล้ำค่าไม่แพ้สำนักใหญ่ คือ พระสังฆาธิการบางจังหวัดผู้ใคร่ต่อการศึกษา ได้มาขอครูจากข้าพเจ้า และข้าพเจ้าได้พิจารณาผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้ท่านเหล่านั้นไปดำเนินการพัฒนามนุษย์ได้มากมาย บางสำนักบางปีมีแรงผลิตได้มากกว่าสำนักแม่เสียอีก ภายหลังร่อยหรอไปถึงกับเลิกล้มไปก็มี ที่ดำเนินการอยู่เรียบร้อยก็มี ทั้งนี้เพราะเป็นวิปรีตธรรม

การผลิตคนให้เป็นมนุษย์ให้ว่าจะทำได้แต่พระเถระเท่านั้น แม้พวกเด็กที่เรียนทางโลกโดยตรง พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กนำมาฝากเพื่ออยู่ศึกษาเล่าเรียนทางโลกมีเป็นจำนวนมากทุกปี เด็กเหล่านี้ เมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนตามสายของเขาแล้ว ยังให้มีการศึกษาพิเศษอีก คือ ให้เรียนธรรมศึกษาบ้าง เมื่อตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นแล้วก็ให้เรียนด้วย บางคนมีความศรัทธาเรียนทั้งสองอย่าง และยังมีการอบรมพิเศษอีก ไซ้แต่เท่านั้น ยังให้พวกเขาปลูกผักไว้กินเป็นประจำ วิธีการดังกล่าวนี้เป็นการขบไล่ความเกียจคร้านให้เบาบางลงไป และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของข้าพเจ้ามิใช่น้อย ทั้งจัดทำให้เขาได้บำเพ็ญบุญกุศล ตลอดถึงการเพิ่มพละนามัยในทางที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังได้พร่ำสอนให้เขา

จำแล้วนำไปปฏิบัติในอิทธิบาทธรรม 4 ประการ เป็นกิจวัตรประจำวันซึ่งแปลง่าย ๆ ตามสำนวนไทยแท้และสั้น ๆ ว่า 1. ให้รักงาน 2. ให้ขยันหมั่นเพียร 3. ให้เอาใจใส่จดจ่อต่องาน 4. ให้ริเริ่ม (ขยันขยายงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น) เมื่อใครดำเนินตามหลักธรรมเหล่านี้ ย่อมทำให้การทำงานของตนลุล่วงไปได้ด้วยดีแน่นอน

อาตมาภาพขออนุโมทนาในกุศลเจตนาของท่านทั้งหลายที่ได้มาร่วมกันถวายกฐินพระราชทานในครั้งนี้อย่างได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณร ในวัดคูหาสวรรค์ เพื่อดำเนินการกิจการที่เคยดำเนินมาแล้วให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป จัดว่าเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ ขออาณิสสงฆ์อันนี้ จงบังเกิดมีแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระเจ้าลูกยาเธอ และพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ จงทรงมีพระเกษมสำราญ มีพระชนม์มัยยืนนาน เป็นร่มเกล้าของเหล่าประชาตลอดไป และขอให้ท่านทั้งหลายผู้มาร่วมงานโดยเสด็จพระราชกุศลในการทอดกฐินพระราชทานในครั้งนี้อย่างมีความสุขความเจริญตลอดไปเทอญ ฯ

พระธรรมปัญญาบดี

เจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์

เจ้าคณะภาค 18

จังหวัดพัทลุง

สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำไปทอดถวาย ณ วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ในวันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2539 นี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ได้มีโอกาสโดยเสด็จพระราชกุศลทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และได้มีโอกาสสืบสานประเพณีอันดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อันเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของงานพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในครั้งนี้ ซึ่งเป็นผลให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับผู้บริหาร และบุคลากร ตลอดจนนิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ หรือมหาวิทยาลัยทักษิณในวันนี้ ที่จัดเตรียมการ ประสานงาน และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างดียิ่ง

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและกุศลผลบุญทั้งหลายที่ทุกท่านได้ร่วมกันบำเพ็ญในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน จงน้อมนำให้ทุกท่านประสบแต่ความสุขสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล สมบูรณ์พูนผลในสิ่งอันพึงปรารถนาทุกประการ

(ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยทักษิณรู้สึกปลื้มปิติและถือเป็นสิริมงคลยิ่ง ที่ได้มีโอกาสร่วมบำเพ็ญกุศลในฐานะเจ้าภาพ
ดำเนินการ ในการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี 2539 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ
วัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ในวันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2539
การดำเนินการต่าง ๆ เพื่องานพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยทักษิณได้กระทำตามที่
ได้รับฉันทานุมัติให้เป็นผู้จัดมาตั้งแต่เมื่อยังมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้

การร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยทักษิณ ในการโดยเสด็จ
พระราชกุศลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ นับเป็นนิมิตหมายอันดี
สำหรับการประสานสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสถาบันทั้งสองในโอกาสต่าง ๆ ต่อไป

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและบุญญานภาพอันเกิดจากการโดยเสด็จพระราชกุศลในครั้งนี้
จงรวมกันเป็นพลังปัจจัย อำนาจผลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญด้วยกัน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ อินทศิริสวัสดิ์)

รักษาการในตำแหน่งอธิการบดี

มหาวิทยาลัยทักษิณ

วัดคูหาสวรรค์*

สภาพฐานะและที่ตั้ง

วัดคูหาสวรรค์ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 81 ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง สังกัดคณะสงฆ์ภาค 18

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขาและที่ดินของเอกชน

ทิศใต้ ติดต่อกับถนนคูหาสวรรค์และถนนช่วยทุกขราษฎร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับถนนคูหาสวรรค์และที่ดินของเอกชน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับที่ดินของขุนพลแพทย์ (ที่ลุ่มหลังมณฑปพระพุทธบาท)

ลักษณะพื้นที่

พื้นที่โดยทั่วไปของวัดคูหาสวรรค์เป็นกิ่ง หุบเขามีภูเขาล้อมเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะพื้นที่สูงต่ำเป็นชั้น ๆ ชั้นบนสุดซึ่งอยู่บนไหล่เขาเป็นที่ตั้งมณฑปพระพุทธบาท จำลองพื้นที่เชิงเขาแบ่งเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ชั้นที่ 1 เป็นที่ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมและกุฏิสงฆ์

ชั้นที่ 2 เป็นเขตพุทธาวาส เป็นที่ตั้งพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง และ หอกลอง

ชั้นที่ 3 เป็นที่ตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ กุฏิสงฆ์ กุฏิเจ้าอาวาส หอฉัน ศาลาเอนกประสงค์ เมรุ และศาลาสวดศพ

ความเป็นมาของวัดคูหาสวรรค์

วัดคูหาสวรรค์เป็นวัดที่สร้างมานาน ประมาณว่าสร้างในราวปี พ.ศ. 2112-2133 ในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอนว่าสร้างเมื่อใด และใครเป็นผู้สร้าง

* เรียบเรียงจาก “ประวัติวัดคูหาสวรรค์” ในแสงสว่างทางปัญญา, หน้า 17-23. นนทบุรี : วัดชลประทานรังสฤษฎ์, 2539. (พิมพ์เป็นธรรมบรรณภาพเนื่องในวโรกาส ที่พระธรรมวงศาจารย์ (เพียร อุดฺตโม) ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏที่พระธรรมปัญญาคติ)

ตำนานเมืองพัทลุงกล่าวไว้ว่า ตาสามโม และยายเพชร สองสามีภรรยา เป็นหมอสตาเฒ่านายกองช้าง ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลประท่า ทางทิศตะวันตกของ ทะเลสาบสงขลา (ปัจจุบัน คือบ้านพระเกิด ตำบล ฝาละมี อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง) มีบุตร บุญธรรมสองคน คือพ่อกุมาร และนางเลียดขาว เมื่อ บุตรบุญธรรมทั้งสองเจริญวัยขึ้น ตายายก็ให้อยู่กิน เป็นสามีภรรยากัน เมื่อตายายทั้งสองถึงแก่กรรม บุตรบุญธรรมทั้งสองได้นำอัฐิของท่านทั้งสองไปฝังไว้ในถ้ำวัดคูหาสวรรค์ แสดงว่า วัดมีอยู่ก่อนแล้ว

การบูรณะปฏิสังขรณ์

วัดคูหาสวรรค์ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2155 พระเอกาทศรถ แห่งกรุงศรีอยุธยา พร้อมด้วยข้าราชการบริพารและ พระสงฆ์ มีพระราชมุนีสามิรามคณูปมาจารย์ (หลวง พ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด) พระครูสังฆธรรมรังสี พระมหาพุทธรักขิต พระครูบุตรเทพ และหมื่น เทพบาลได้ร่วมกันจัดปฏิสังขรณ์ถ้ำวัดคูหาสวรรค์ โดยสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ สร้างเจดีย์ ซึ่ง สันนิษฐานว่า คงมีพระอยู่จำพรรษาดังแต่นั้นมา

ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2436 ตรงกับสมัยรัชกาล ที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปีนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมา ทรงนมัสการพระพุทธรูปในถ้ำคูหาสวรรค์ เป็นที่พอ พระราชหฤทัยมาก จึงมีพระราชศรัทธาทรงบูรณะ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ทรุดโทรม

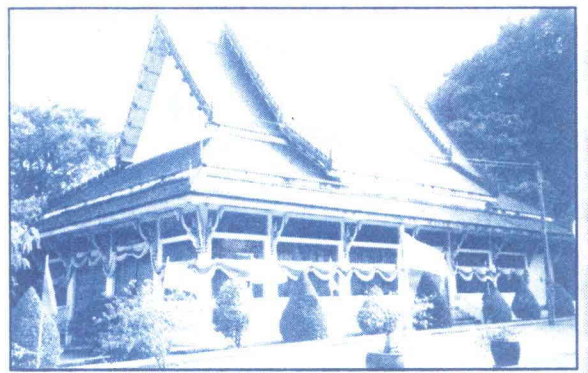
นับแต่การบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งที่ 2 ต่อมาจน ถึงปัจจุบันได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ในส่วนต่าง ๆ ตลอดมา จนได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520

ทรัพย์สินของวัด

เนื้อที่ตั้งวัดมีทั้งสิ้น 40 ไร่ เป็นที่ธรณีสงฆ์ทั้งหมด 7 แปลง อยู่ที่ดินปรางหมู่ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีเนื้อที่ 35 ไร่ 1 งาน 42 ตารางวา โฉนดเลขที่ 2570 2560, 2562, 3249, 3557 3558, และ 3559

ปูชนียวัตถุ และถาวรวัตถุที่สำคัญ

พระอุโบสถ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2496 แล้วเสร็จ เมื่อ พ.ศ. 2521 ขนาดกว้าง 8.00 เมตร ยาว 23.00 เมตร โครงสร้าง คอนกรีตเสริมเหล็ก ตามแบบ ก. ของกรมศิลปากร พระประธานหล่อด้วยทองสำริด

ปางมารวิชัย สมัยกรุงสุโขทัยตอนต้น ลงรักปิดทอง หน้าตัก กว้าง 1.30 เมตร สูง 1.50 เมตร ด้านข้างทั้งสองด้าน ประดิษฐานพระพุทธรูปปางห้ามแก่นจันทร์ 1 องค์ และปางห้ามญาติ 1 องค์ พระพุทธรูปทั้ง 3 นี้ ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2506 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2509 กว้าง 14.00 เมตร ยาว 26.00 เมตร โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ทรงวิหาร พระประธานประจำศาลาการเปรียญเป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสำริด ปางมารวิชัย ลงรักปิดทองสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย หน้าตักกว้าง 1.00 เมตร สูง 1.35 เมตร พระประธานองค์นี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะ) นำมาจากภาคเหนือ

พระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 3.70 เมตร สูงตลอดพระรัศมี 6.00 เมตร ไม่ปรากฏว่าสร้างในสมัยใด แต่สันนิษฐานว่า พระราชมนูนี้สามีราม (หลวงพ่อดาวตดเหยียบน้ำทะเลจืด) และคณะสร้างขึ้นในสมัยปฏิสังขรณ์ครั้งแรกราว พ.ศ. 2155 เป็นประธานในถ้ำ

พระพุทธรูปไสยาสน์ ปูนปั้น ยาวตั้งแต่พระรัศมีถึงพระบาท 12.00 เมตร ไม่ปรากฏว่าสร้างในสมัยใด สันนิษฐานว่า คงสร้างพร้อมกันกับพระประธานประดิษฐานอยู่ในถ้ำ และยังมีพระพุทธรูปปูนปั้น หน้าตักกว้าง 1.00 เมตร สูง 1.20 เมตร อีก 32 องค์ ประดิษฐานเป็นแถวหน้ากระดานชิดผนังถ้ำด้านหลังและด้านข้าง ตรงกันข้ามกับพระพุทธรูปไสยาสน์

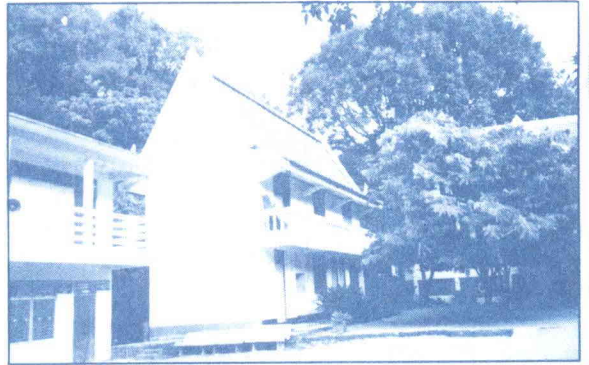
นอกจากนี้ ก็มีเจดีย์ พระพุทธรูปจำลองและพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในถ้ำนางคลอด ถ้ำหน้าวัดทิศตะวันออกและทิศใต้ อีกหลายองค์

ถาวรวัตถุอื่น ๆ

ศาลาอเนกประสงค์ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น กว้าง 14.00 เมตร ยาว 28.00 เมตร

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทะ) สร้างถวายเป็น พ.ศ. 2528

โรงเรียนพระปริยัติธรรม 1 หลัง ตั้งอยู่บริเวณหน้าถ้ำพระ อุบาสิก้าขี้ม แซ่สอ คหปตานี ในตลาดพัทลุง สร้างถวายเป็น พ.ศ. 2498

โรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย 2 ชั้น 3 หลัง หลังแรก อุบาสิก้าจกกล ไสยวรรณ คหปตานีในตลาดพัทลุง สร้างถวายเป็น พ.ศ. 2498 สร้างด้วยงบประมาณของวัดที่ได้รับบริจาคทั่วไป

หอระฆัง 1 หอ ประดิษฐานอยู่ด้านขวาตอนหลังของพระอุโบสถ สร้างโดยตระกูลดิษฐ์อินทร์ หอกลอง 1 หอ ลักษณะขนาดเดียวกับหอระฆัง ประดิษฐานอยู่ด้านซ้ายตอนหลังของพระอุโบสถ สร้างโดยพระครูวิเทศสังฆการ และญาติ ๆ ในตระกูลตรีพลอักษร และตระกูลบุรินทร์ภิบาล

พระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญที่เสด็จเยี่ยมวัดคูหาสวรรค์

พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์และสมเด็จพระสังฆราชได้เสด็จมาเยี่ยมวัด ตามที่ปรากฏหลักฐานดังนี้

1. พระปรมาภิไธยย่อ จ.ป.ร. ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จในปี พ.ศ. 2436

2. พระปรมาภิไธยย่อ ป.ป.ร. ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จในปี พ.ศ. 2471

3. พระปรมาภิไธยย่อ ภ.ป.ร. ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชรัชกาลปัจจุบัน เสด็จในปี พ.ศ. 2502

4. พระปรมาภิไธยย่อ ส.ก. ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เสด็จในปี พ.ศ. 2502

5. พระนามาภิไธยย่อ บ.ส. ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสด็จในปี พ.ศ. 2473

6. พระนามาภิไธยย่อ ว.ว.น. ในสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 18 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้เสด็จในปี พ.ศ. 2521

บทบาทของวัดในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม

วัดคูหาสวรรค์ เป็นวัดที่มีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกนักธรรมและแผนกบาลีที่มีชื่อเสียงหนึ่งของภาคใต้ นับตั้งแต่เริ่มเปิดสอนในปีพ.ศ. 2468

จนถึงปัจจุบัน ได้มีพระภิกษุสามเณรในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก เฝียงเหนือเดินทางมาศึกษา ณ สำนักเรียนแห่งนี้ ที่สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค ถึง 9 ประโยค มีประมาณ 1,000 รูป

ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมวัดคูหาสวรรค์มีดังนี้

ปี พ.ศ. 2468-2479 พระมหาพรัด ติ่มพุโก (ลาสิกขา)

ปี พ.ศ. 2479-ปัจจุบัน พระธรรมบัญญัติ (เพียร อุตตโม)

บทบาทของวัดในด้านการศึกษาและการสาธารณสงเคราะห์

นอกจากมีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งสองแผนกแล้ว วัดคูหาสวรรค์ ยังมีการสอนอบรมเด็กและเยาวชน นักเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนของชาติ โดยได้จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินาภัยขึ้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2511 จนถึงปัจจุบัน รับนักเรียนเข้าเรียนตามลำดับตั้งแต่ชั้นกลาง (ป.4) ถึงชั้นปลาย (ม.3) คิดโดยเฉลี่ยปีหนึ่ง ๆ มีนักเรียนประมาณ 500 คน

การบริหารและการปกครอง

เจ้าอาวาสปัจจุบันชื่อ พระธรรมบัญญัติ (เพียร อุตตโม)

ลำดับเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเท่าที่ปรากฏหลักฐานมีดังนี้

1. พระครูกาแก้ว
2. พระครูพรหมโมฬี
3. พระคง

4. พระขวัญ

5. พระครูจรรยาภรณ์ (ตุศ เกสโร พ.ศ. 2454-2487)

6. พระครูไพโรจน์หิรัญ (ทิม อินทโชโต) พ.ศ. 2488-2519

7. พระธรรมปัญญาบดี (เพียร อุตตโม พ.ศ. 2520-ปัจจุบัน)

พระมหาเถระที่พำนักจำพรรษาที่วัดคูหาสวรรค์ มีตำแหน่งการปกครองเป็นเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะจังหวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีดังนี้

1. พระธรรมปัญญาบดี (เพียร อุตตโม) เป็นเจ้าคณะภาค 18 ตั้งแต่ พ.ศ. 2515-ปัจจุบัน

2. พระครูอริยสังวร (เอียด ดิสฺสโร) เป็นเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง

3. พระธรรมปัญญาบดี (เพียร อุตตโม) เป็นเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495-2515

4. พระราชปฏิญาณมุนี (สงร อภิธมฺโย) เป็นเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง

5. พระราชปริยัติมุนี (มณฑล กิตฺติโสภโณ) เป็นเจ้าคณะจังหวัดพัทลุง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-ปัจจุบัน

พระราชคณะและพระเปรียญเอก

1. พระธรรมปัญญาบดี (เพียร อุตตโม) ป.ธ.7 เจ้าอาวาส เจ้าคณะภาค 18

2. พระราชปริยัติมุนี (มณฑล กิตฺติโสภโณ) ป.ธ.9 เจ้าคณะจังหวัดพัทลุง

3. พระประสาธน์โสภณ (พริก รุขิตธมฺโม) ป.ธ.6 อดีตศึกษาจังหวัดพัทลุง (องค์การศึกษาสงฆ์)

4. พระมหาคัลยา อธิปญฺโญ ป.ธ.8 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์

5. พระมหาอักษร ยติโก ป.ธ.9 รองเจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์

6. พระมหาเจือ กิตฺติปญฺโญ ป.ธ.9 ครูสอนปริยัติธรรมแผนกบาลี

ระเบียบการปกครองของวัด

การปกครองพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด ของวัดคูหาสวรรค์ใช้หลักการปกครองอย่างบิดามารดาปกครองบุตร คือ เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะ จะต้องรู้จักประมาณกำลังความสามารถของตนว่าสมควรจะรับพระภิกษุสามเณรหรือศิษย์วัดจำนวนเท่าไร จึงจะพอเหมาะกับความสามารถของตน เพราะต้องให้บริการที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำไฟ รักษาพยาบาล และบริการอื่น ๆ ฟรีตลอด

ธรรมเนียมของวัด

ธรรมเนียมของวัดคูหาสวรรค์ เท่าที่ปฏิบัติอยู่ มีดังต่อไปนี้

1. ทำวัตรเช้าเวลา 06.30 น. และสวดมนต์เย็น เวลา 15.00 น. ตลอดปี

2. สวดพระปาฏิโมกข์ เวลา 16.00 น. ทุกกึ่งเดือนและสิ้นเดือน

3. เวลา 08.00 น. - 10.00 น. เป็นเวลาเรียนบาลีของพระภิกษุ สามเณรผู้เป็นเปรียญ

4. เวลา 13.00 น. - 16.00 น. เป็นเวลาเรียนบาลีของพระภิกษุผู้มิได้เปรียญ

5. เวลา 16.30 น. - 17.30 น. เป็นเวลาเรียนนันทกรรมของพระภิกษุสามเณร ผู้เรียนนันทกรรม (เฉพาะช่วงเรียนนันทกรรม)

6. เวลา 19.00 น. - 20.00 น. ทุกคืนวันศุกร์และเสาร์ เป็นเวลาเรียนธรรมศึกษาของศิษย์วัด ผู้เรียนธรรมศึกษา (เฉพาะช่วงเรียนธรรมศึกษา) ❖

กฐินและแนวทางในการปฏิบัติ *

ความหมายของคำ “กฐิน”

คำว่า “กฐิน” มีความหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน อยู่ 4 ประการ คือ

1. หมายถึงกรอบไม้อันเป็นแม่แบบสำหรับทำ จีวร ซึ่งอาจเรียกว่าสะดึงก็ได้ ในครั้งพุทธกาล การทำ จีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนด กระทำได้โดยยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้ เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญ ในการทำเป็นผ้านุ่ง (สบง) หรือผ้าห่ม (จีวร) หรือผ้า ห่มซ้อน (สังฆาฏิ) หรือเรียกโดยรวมว่าจีวร ผืนใด ผืนหนึ่งก็ได้ การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้คือ ทาบผ้าลงไปกับแม่แบบ เพื่อตัดเย็บย้อมให้เสร็จใน วันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เรียกว่าการกรานกฐิน เมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือ กฐินนั้น ก็รื้อเก็บไว้ใช้ในการทำผ้าอีกในปีต่อ ๆ ไป การรื้อแบบไม้นี้เรียกว่า เคาะ ฉะนั้น คำว่า **กฐินเคาะ** หรือ **เคาะกฐิน** จึงหมายถึงการรื้อไม้แม่แบบเพื่อเก็บ ไว้ใช้ในโอกาสหน้า

2. หมายถึงผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์เพื่อทำจีวร และต้องถวายภายในกำหนดกาลหนึ่งเดือน นับตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ผ้าที่จะถวายนั้นจะเป็นผ้าใหม่ หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น

ผ้าฟอกสะอาด หรือผ้าเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่ เขาทิ้งแล้ว และเป็นผ้าเปื้อนฝุ่นหรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่สงฆ์แล้ว เป็นอันใช้ได้

3. หมายถึง บุญกิริยา คือการทำบุญในการ ถวายผ้ากฐินแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวันหนึ่ง ครบ 3 เดือน เพื่อให้มีผ้านุ่งหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวาย ผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่า ทอดกฐิน คือทอดหรือวางผ้า ลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่าเป็นกาลทาน คือการถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล หนึ่งเดือน ถ้าถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้น ไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่าหาโอกาสทำได้ยาก

4. หมายถึง สังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จแล้วด้วยความร่วมมือของภิกษุ ทั้งหลาย และก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวร ของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจีวรได้อีก 4 เดือน ทั้งนี้ เพราะในสมัยพุทธกาลการหาผ้า การทำจีวร ทำได้ โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน 10 วัน

* เรียบเรียงจาก กฐินและแนวทางในการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ, : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.

แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้วอนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำเป็นจีวรได้จนตลอดฤดูหนาวคือจนถึง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4

การที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงหาหรือกันต่อไปว่า ผ้าที่ทำสำเร็จแล้วควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือการเสนอความเห็นเช่นนี้เรียกว่า **อปโลกน์กฐิน** (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก-กะ-ถิน) หมายถึงการช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไร เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วจึงต้องสวดประกาศเป็นการสงฆ์

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายผ้ามากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บซ่อมผ้าที่จะทำเป็นจีวรได้แพร่หลายขึ้น การใช้ไหมแม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไปเพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้โดยไม่ต้องใช้กรอบไหมแม่แบบ เพียงถวายผ้าขาวให้ตัดเย็บซ่อมให้เสร็จในวันนั้น หรือเพียงแต่นำผ้าสำเร็จรูปมาถวายก็เรียกว่า ถวายผ้ากฐินเหมือนกัน

ตำนาน

มีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินขันธกะว่าครั้งพุทธกาลภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ 30 รูปถือธุดงค์วัดอย่างเคร่งครัด มีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้นประทับอยู่กรุงสาวัตถีแคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสาวัตถีประมาณ 6 โยชน์ (96 กม.) ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดี เดินทางต่อไปไม่ได้ต้องพักจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกตตามพระวินัยบัญญัติ ในระหว่างที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกตนั้น เกิดความกระวนกระวายอยากเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก

ดังนั้นพ้อออกพรรษา ปวารณาแล้วก็รีบเดินทางทันที แต่ระยะนั้นยังมีฝนตกมากหนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำเป็นโคลนตม ต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถีได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้ามีปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกตและการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจที่จะรีบมาเฝ้า และการเดินทางที่ลำบากต้องกรำแดดฝนจนจีวรเปียกชุ่มและเประอะเปื้อน ให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบดังนั้นแล้ว จึงทรงยกเป็นเหตุ มีพระพุทธาอนุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาศรบกัณฑ์แล้วกรานกฐินได้และเมื่อกรานกฐินแล้วจะได้รับอานิสงส์บางข้อตามพระวินัย ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐินมีดังต่อไปนี้

1. จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้

ถ้ากล่าวตามหลักฐานในพระไตรปิฎก (เล่ม 5 หน้า 258) ซึ่งเป็นพระพุทธภาษิตกล่าวว่าสงฆ์ 4 รูปทำกรรมได้ทุกอย่างเว้นการปวารณา คือการอนุญาตให้ว่ากล่าวตักเตือนได้ การอุปสมบทและการสวดถอนจากอาบัติบางประการ (อัพภาน) จึงหมายความว่าจำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้จะต้องมีตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป แต่หนังสืออธิบายชั้นหลังที่เรียกว่า อรรถกถา กล่าวว่าต้องมีตั้งแต่ 5 รูปขึ้นไป เมื่อหนังสืออธิบายชั้นหลังขัดแย้งกับพระไตรปิฎก ต้องถือพระไตรปิฎกเป็นสำคัญ

2. คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน

พระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐินคือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ 3 เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีว่าจะนำพระสงฆ์วัดอื่นมาสมทบได้หรือไม่ คำตอบคือถ้าพระสงฆ์วัดที่จะทอดกฐินนั้น มีจำนวนครบ 4 รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็ได้ แต่จะอ้างสิทธิไม่ได้ ผู้มีสิทธิเฉพาะผู้จำพรรษาครบ 3 เดือนในวัดนั้นเท่านั้น พระภิกษุจากวัดอื่น คงมีสิทธิเฉพาะที่ทายกจะถวายอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่มีสิทธิในการออกเสียงเรื่องจะถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้นรูปนี้

3. กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้ คือตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

4. ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือเป็นโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมากควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับเพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎกเล่ม 5 หน้า 137) คือมักจะมีพระในวัดเที่ยวขอโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้นผิดพระวินัย กฐินไม่เป็นอันกรานนับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้านิสงส์ จึงควรระมัดระวังทำให้ถูกต้องและแนะนำผู้เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำให้ถูกต้องเรียบร้อย

ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทยตามหลักฐานที่ปรากฏนับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ตราบเท่าถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ กฐินหลวง และกฐินราษฎร์

กฐินหลวง

กฐินหลวงคือกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง ไม่ว่าวัดใดก็ตาม หรือพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานไปถวายยังวัดหลวง

กฐินหลวงแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี
- กฐินต้น
- กฐินพระราชทาน

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธีคือ กฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง ณ วัดสำคัญ ๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น ปัจจุบันมี 16 วัด ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ได้แก่

1. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	กรุงเทพมหานคร
2. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	กรุงเทพมหานคร
3. วัดสุทัศน์เทพวราราม	กรุงเทพมหานคร
4. วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพมหานคร
5. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	กรุงเทพมหานคร
6. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
7. วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
8. วัดเทพศิรินทราวาส	กรุงเทพมหานคร
9. วัดราชาธิวาส	กรุงเทพมหานคร
10. วัดมกุฏกษัตริยาราม	กรุงเทพมหานคร
11. วัดอรุณราชวราราม	กรุงเทพมหานคร
12. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร

13. วัดพระปฐมเจดีย์	นครปฐม
14. วัดสุพรรณดาราม	พระนครศรีอยุธยา
15. วัดนิเวศธรรมประวัติ	พระนครศรีอยุธยา
16. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	พิษณุโลก

วัดหลวงดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองปีละ 8 หรือ 9 วัดเท่านั้น นอกนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์หรือองคมนตรี หรือผู้ที่ทรงเห็นสมควรเป็นผู้แทนพระองค์ไปถวาย

กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธีนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชวังออกหมายกำหนดการเป็นประจำปี ไม่มีการจองล่วงหน้า

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับกฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี

การเผ่าย รับเสด็จ งานถวายผ้าพระกฐินหลวงประจำปีที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการและกำหนดการแต่งกายเผ่าย รับเสด็จ*

ผู้ที่เผ่ายรับเสด็จตามหมายกำหนดการเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะได้รับรองเชิญให้นั่งพัก ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถตามลำดับชั้นยศและตำแหน่ง

งานเสด็จ ถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีประจำปีที่สำนักพระราชวังออกเป็นหมายกำหนดการแต่งเครื่องแบบเต็มยศจะมีกองเกียรติยศทหารมหาดเล็ก

รักษาพระองค์พร้อมทั้งตำรวจองครักษ์ และทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ตั้งแถวรับเสด็จ

เมื่อใกล้เวลาเสด็จ ประมาณ 5 หรือ 10 นาทีเจ้าหน้าที่ผู้รับรองของสำนักพระราชวังจะได้เชิญข้าราชการผู้มีเกียรติที่มาเผ่าย ไปยืนเรียงแถวรอรับเสด็จ ตามแนวทางลาดพระบาท (ถ้าสถานที่ไม่มีพอจะเข้าแถว ก็คงรอเผ่าย ณ ที่ซึ่งจัดไว้วันนั้น)

ได้เวลาเสด็จ มีแถววงกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้เผ่าย ที่นั่งยืนถวายความเคารพ ผู้มาเผ่ายที่เข้าแถวรับเสด็จ ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์ จนสุดเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี และถวายความเคารพเมื่อเสด็จ ผ่าน

เสด็จ เข้าสู่พระอุโบสถ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเชิญและนำเฉพาะข้าราชการผู้ใหญ่เข้าไปเผ่ายในพระอุโบสถ เมื่อเข้าไปจะต้องถวายคำนับ แล้วยืนอยู่ ณ แกอี่ที่จะนั่งเผ่าย ตามยศและตำแหน่ง เมื่อทรงปฏิบัติในการถวายพระกฐิน ประทับพระราชอาสน์ผู้เผ่าย ถวายคำนับแล้วนั่งได้ เมื่อเสด็จ กลับ ก็ปฏิบัติทำนองเดียวกับเมื่อเสด็จมาถึง

ราชประเพณีเสด็จ ถวายผ้าพระกฐิน ถ้าพระอารามหลวงหรือวัดใดที่มีโรงเรียนตั้งอยู่ยอมจัดลูกเสือหรือนักเรียนตั้งแถวรับเสด็จ ถ้ามีแถววงลูกเสือด้วยให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อเสด็จ ถึงและเสด็จ กลับ

* หนังสือแนวทางการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดพิมพ์เนื่องในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

โรงเรียนที่จัดลูกเสือนักเรียนรับเสด็จ ตามระเบียบประเพณีจะต้องจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์แทนตั้งพระพุทธรูปมีแจกันพานดอกไม้และรูปเทียนพร้อม แต่ไม่ต้องจุดรูปเทียนหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ ควรมีรูปเทียนแพ กระถางดอกไม้ใส่พานตั้งไว้เป็นการถวายเคารพสักการะในการรับเสด็จ

อาจารย์หรือครูใหญ่ ยืนที่ข้าง ๆ โต๊ะหมู่หน้าแถวนักเรียนและลูกเสือ เมื่อเสด็จถึง ณ ที่นั้น อาจารย์หรือครูใหญ่ ก้าวออกมาถวายความเคารพ (ถ้าเป็นครูชายสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์ ถ้าเป็นครูหญิงถวายความเคารพตามวิธีที่เรียกว่า ถอนสายบัว) แล้วกราบบังคมทูลรายงานจำนวนอาจารย์ ครูนักเรียน จบแล้วถอนออกไปถวายคำนับก่อนที่จะกลับไปยืนเฝ้า ณ ที่เดิม

กฐินตัน

กฐินตัน คือกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มีไชวัดหลวง และมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นทางการพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์ พลตรี หม่อมทวิวงศ์ถวัลยศักดิ์ (ม.ร.ว.เฉลิมลาภ ทวิวงศ์) ได้เล่าประวัติเรื่องการเกิดขึ้นของกฐินตันนี้ไว้ว่า

“กฐินส่วนพระองค์นี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 จะเรียกว่าอย่างไรนั้น ยังไม่พบหลักฐาน มาเรียกกันว่ากฐินตันในรัชกาลที่ 5 ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. 2447 การเสด็จ

ประพาสครั้งนั้น โปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญคือโปรดไม่ให้มีท้องตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใด ๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปโดยมิให้ใครรู้ การประพาสครั้งนั้นเรียกกันว่า เสด็จประพาสตัน เหตุที่เรียกว่าประพาสตันก็เพราะ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2447 เสด็จทรงเรือมาด 4 แฉวประพาสในแม่น้ำ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อเรือมาด 4 แฉวเพิ่มขึ้นอีกลำหนึ่งสำหรับแฉวตามเรือมาดพระที่นั่งเวลามีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินโดยมิให้มีใครรู้จักพระองค์ เมื่อซื้อเรือมาดได้ตั้งพระราชประสงค์แล้ว ก็พระราชทานชื่อเรือลำนั้นว่า เรือตัน ในวันนั้นกว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงที่ประทับแรมที่เมืองราชบุรีเกือบ 3 ทุ่ม เพราะน้ำเชี่ยว ผู้คนในขบวนเสด็จเหนื่อยหอบตามกันและได้เริ่มเรียกการเสด็จประพาสในวันดังกล่าวนี้ว่าประพาสตัน จึงเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ว่าพระกฐินตัน เรียกแบบเรือนไทยที่ทรงสร้างสำหรับประทับอย่างชาวบ้านว่าเรือนตันกันต่อมา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงดำเนินตามพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินตันเป็นประจำทุกปี การจะเสด็จฯ ไปถวายผ้าพระกฐินตันที่วัดใดนั้นมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินมาก่อน
2. ประชาชนมีความเลื่อมใสในวัดนั้นมาก
3. ประชาชนในท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยมีโอกาสได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิดด้วย

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับกฐินต้น

ในกรณีที่เสด็จ ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ที่เรียกกันว่า พระกฐินต้น ซึ่งส่วนมากเป็นวัดในต่างจังหวัด สำนักพระราชวังจะออกเป็นหมายรับสั่ง ส่วนมากจะให้แต่งเครื่องแบบปกติขาว เฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่เฝ้าฯ เจ้าหน้าที่นอกนั้นหรือข้าราชการในท้องถิ่น แต่งกายเครื่องแบบปกติ kaki คอตั้งแบบข้าราชการหรือ kaki คอพับผูกผ้าผูกคอ

การเฝ้าฯ รับเสด็จ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะรับรองข้าราชการและผู้มีเกียรติรอเฝ้าฯ ณ ที่ซึ่งจัดไว้นอกพระอุโบสถ

การเสด็จ ถวายผ้าพระกฐินในต่างจังหวัดนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดข้าราชการเข้าแถวรับเสด็จ ณ ที่ซึ่งรถยนต์พระที่นั่งเทียบ เมื่อเสด็จ ลงจากรถยนต์พระที่นั่งผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าไปเฝ้าฯ ถวายคำนับ (ถ้าสวมหมวกทำวันทยหัตถ์) แล้วกราบบังคมทูลรายงานตนเองและเบิกข้าราชการผู้ใหญ่ที่เฝ้าฯ เช่นขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า.....ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเบิกผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

(ในกรณีที่ภริยาเฝ้าฯอยู่ด้วย) นาง.....ภริยา ข้าพระพุทธเจ้า (จะทูลเกล้าถวายดอกไม้ด้วยก็ได้) แล้วต่อไปควรจะกราบบังคมทูลเฉพาะ ข้าราชการผู้ใหญ่ระดับสูง เช่น รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัด นายอำเภอของท้องถิ่นที่เสด็จ เเท่านั้น

กฐินพระราชทาน

กฐินพระราชทาน เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อไปถวายยังวัดหลวง ยกเว้นวัดสำคัญ 16 วัดดังกล่าวแล้วเหตุที่เกิดกฐินพระราชทานก็เพราะว่า ปัจจุบันวัดหลวงมีเป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนคณะบุคคลหรือบุคคลที่สมควรรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตน โดยเสด็จพระราชกุศลด้วยตามกำลังศรัทธาก็ได้

กระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดที่มีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวาย ณ วัดหลวงวัดใดก็ติดต่อไปยังกรมการศาสนา พระทรงศึกษาธิการตามระเบียบซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อนนั่นเอง

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับกฐินพระราชทาน

ขั้นตอนของกฐินพระราชทานมีดังนี้

1. เมื่อได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายภายหลังวันแรม 6 ค่ำ เดือน 11 หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินวันแรกแล้ว

2. ให้ติดต่อกับทางวัดโดยตรง เพื่อแจ้งวัน เวลา และขอให้เจ้าอาวาสสั่งไวยาวัจกร เตรียมสถานที่ และสิ่งจำเป็นที่บูชาพระรัตนตรัยมีเครื่องบูชาพร้อม อาสนสงฆ์สำหรับพระสงฆ์อนุโมทนาพระภิกษุ โตะ ขนาดกว้างพอสมควรสำหรับวางพานแว่นฟ้า ผ้าไตร พระภิกษุและพานเทียนพระปาติโมกข์ โตะวางเครื่อง บริหารพระภิกษุและเครื่องไทยธรรม โตะเก้าอี้สำหรับ ผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีตามสมควร

3. เมื่อถึงวันกำหนด ก่อนผู้เป็นประธาน จะไปถึงหรือก่อนเริ่มพิธี ให้เจ้าหน้าที่เชิญเครื่อง พระภิกษุจัดไว้บนโตะ วางเทียนปาติโมกข์ไว้บนพาน และให้มีเจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบหรือแต่งสากลนิยม คอยส่งให้ผู้เป็นประธานที่เชิงบันไดหรือประตูเข้าสถานที่ ประกอบพิธี

4. ประธานรับผ้าพระภิกษุจากเจ้าหน้าที่ที่ เชิงบันไดพระอุโบสถอุ้มประคองยืนตรงถวายความ เคารพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะดนตรี บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีแล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถ ตรงไปวางไว้ที่พานแว่นฟ้าซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสนสงฆ์

(ถ้ามีปีพาทย์หรือเครื่องดนตรีให้บรรเลงเพลง สรรเสริญพระบารมี ขณะผู้เป็นประธานรับผ้าไตรจาก เจ้าหน้าที่หรือรับที่โตะหมู่ในกรณีที่ตั้งไว้ ต่อจากนั้น จึงบรรเลงเพลงช้า ขณะประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบ พิธี จนถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้วจึงส่ง

เทียนชนวนคืน ให้หยุดบรรเลงทันทีแม้จะยังไม่จบ เพลงก็ตาม และควรมีเจ้าหน้าที่คอยให้สัญญาณเวลา ให้เริ่มเพลงหรือให้หยุดบรรเลง)

5. เมื่อวางผ้าพระภิกษุแล้ว จุดธูปเทียน เครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบ 3 หน

6. เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว ไปที่พาน แว่นฟ้าหยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่นำไปมอบ แก่ไวยาวัจกร แล้วยกผ้าพระภิกษุขึ้นประคองพนมมือ หันไปทางพระประธานว่า นโม 3 จบ ต่อจากนั้น หันไปทางพระสงฆ์ว่าคำถวายพระภิกษุ ดังนี้

“ผ้าพระภิกษุทานกับทั้งผ้าอาสนิสถสับริวารทั้งปวง นี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามหาอริยวิสุทธิจักรกฤษณนฤพดินทร สยามินทรา ธิราชบรมนาถบพิตรผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐอุปพร ด้วยพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า* น้อมนำ มาถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาสใน อาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระภิกษุทานนี้ กระทำภิกษุสังฆทานตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ” กล่าวถวายพระภิกษุทานจบแล้วพระเคน พร้อมด้วยเทียนพระปาติโมกข์เสร็จแล้ว เข้านั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้ ในระหว่างที่ผู้เป็นประธานเข้าสู่สถานที่ ประกอบพิธี ผู้อยู่ในพิธีทั้งหมด ยืนแสดงความเคารพ จนกว่าประธานจะนั่งลงจึงนั่งลงพร้อมกัน

7. พระสงฆ์ทำพิธีกรรม

* ถ้าเป็นกระทรวง ทบวง กรม องค์การ สมาคม บริษัท ห้างร้าน ให้เปลี่ยนคำว่า “ข้าพเจ้า” เป็นชื่อกระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

8. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีเสร็จออกไปครองผ้า (ปีฬาทย์บรรเลงเพลงสาธุการ ถ้ามืด) ครองผ้าเสร็จ กลับเข้านั่งยังอาสนสงฆ์ (ปีฬาทย์หยุดบรรเลง) ผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีถวายเครื่องพระกฐินแก่ องค์ครอง เริ่มตั้งแต่บาตรเป็นต้นไปจนถึงเครื่องมือ ก่อสร้าง ถ้าจัดเครื่องไทยธรรมถวายเพิ่มเติมควรถวาย ภายหลัง เครื่องพระกฐินหลวง

9. ถ้ามีผู้บริจาคร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล ควรประกาศให้ที่ประชุมทราบ

10. พอพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้เป็นประธาน กรวดน้ำแล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรกจบ ประธานกราบ พระรัตนตรัยเป็นเสร็จพิธี (ปีฬาทย์บรรเลงเพลง กราวรำ ถ้ามืด)

11. กรมการศาสนาเป็นผู้จัดสรรและดำเนินการ ขอพระราชทาน จึงขอให้รายงานถวายผ้าพระกฐิน พระราชทานและยอดเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ไปยัง กรมการศาสนา หลังจากถวายผ้าพระกฐินเสร็จแล้ว เพื่อจะได้รวบรวมดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลโดยพร้อมเพรียงกัน

กฐินราษฎร์

กฐินราษฎร์ คือกฐินที่ราษฎรหรือประชาชน ผู้มีศรัทธา นำผ้ากฐินของตนไปทอด ณ วัดต่าง ๆ เว้นไว้แต่วัดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐินหลวง การ ทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะ ของวิธีการทอดคือ

1. กฐิน หรือ มหากฐิน
2. จุลกฐิน
3. กฐินสามัคคี
4. กฐินตกค้าง

กฐินหรือมหากฐิน

กฐินหรือมหากฐิน คือ กฐินที่ราษฎรนำไป ทอด ณ วัดใดวัดหนึ่ง ซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ผู้ใดมีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใดก็นำผ้ากฐิน บางครั้งเรียกว่า ผ้าที่เป็นองค์กฐินซึ่งจะเป็นผ้าผืน เดียวก็ได้ หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังมีได้ตัดก็ได้ ตัดออกเป็นชิ้น ๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใด ผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้ว ยังมีได้ย้อมหรือย้อมแล้วก็ได้ อย่างใดอย่างหนึ่งจัดเป็นองค์กฐิน เจ้าภาพบางราย อาจศรัทธาถวายของอื่น ๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียก กันว่า บริวารกฐิน ตามที่นิยมกัน มีปัจจัย 4 คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุ สามเณร มีไตรจีวร บริหาร อื่น ๆ ที่จำเป็น หรือเครื่องใช้ประจำ มีมุ้ง หมอนที่นอน เดียง ตั้ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระถาง กระทะ กระโถน เตา ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน เครื่องซ่อม เสนาสนะมี มีด ขวาน สิว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม เครื่องศิลาเนสัชมียารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัว มี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หากจะมีอย่างอื่นเพิ่มเติมก็ควรเป็นของที่สมควรแก่ พระภิกษุสามเณรจะบริโภคเท่านั้น นอกจากนี้อาจจะ มีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่มา ร่วมงานกฐินด้วยก็ได้ แล้วแต่กำลังศรัทธา และ อธิษาศัยไมตรี

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมีผ้าห่มพระประธานอีกหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดในเวลาที่จะพระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่าเทียนปาติโมกข์จำนวน 24 เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปพระเจษหรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก เป็นต้น สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้วและมีธงผ้าขาวเขียนเป็นรูปตะขาบบักไว้หน้าวัดสำหรับวัดที่ตั้งอยู่บนตอไม้ใกล้แม่น้ำ ที่ใช้ปักนี้เป็นเครื่องแสดงให้ทราบว่า วัดนั้น ๆ ได้รับกฐินแล้ว และอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

อนึ่งยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเวลาของการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรในวัด

กฐินที่ราษฎรผู้เป็นเจ้าของค้ำกฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่าง ๆ ที่เรียกกันว่า กฐินหรือมหากฐิน เป็นลักษณะของกฐินที่ราษฎรทอดกันเป็นส่วนใหญ่อยู่ในปัจจุบัน เหตุที่เรียกว่า มหากฐินนั้นอาจเป็นเพราะจะให้เห็นแตกต่างจากกฐินอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า จุลกฐินก็ได้

จุลกฐิน

จุลกฐิน เป็นกฐินที่ต้องทำด้วยความเร่งรีบ เดิมเรียกกันเป็นแบบไทย ๆ ว่า กฐินแล่น เจ้าภาพผู้ที่จะทอดกฐินเช่นนี้ได้ ต้องมีพวกมาก มีกำลังมาก เพราะต้องเริ่มตั้งแต่การทำผ้าที่นำไปทอดตั้งแต่ต้น กล่าวคือเริ่มตั้งแต่ทำผ้ายที่แกใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝักมีปริมาณให้พอแก่การที่จะทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้แล้วทำ

พิธีสมมติว่าผ้ายจำนวนนั้นได้มีการหว่าน แดงออก ออกต้น เติบโต ผลิดอก ออกฝักแก่ สุก แล้วเก็บมา อ้าวเอาเมล็ดออก ดัดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้าย เบียดออกเป็นใจ กรอออกเป็นเช็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าว ตากให้แห้ง ใส่กงปั่นเส้นหลอด ใส่กระสวยเครือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการนำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครอง ซึ่งพระภิกษุองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือนำผ้านั้นมาขยำทุบซักแล้วเอาไปตากให้แห้ง แล้วนำมาดัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บย้อม ตากแห้ง พับ ทับรัดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปถวายพระภิกษุองค์ครองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ท่านทำพินทุอริขฐาน

เสร็จการพินทุอริขฐานแล้วจะมีการประชุมสงฆ์แจ้งให้ทราบพระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธีจุลกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังมากพอ จะตัดพิธีการในตอนต้น ๆ ออกเสียก็ได้ โดยเริ่มด้วยการเอาผ้าขาวผืนใหญ่มากะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ซัก กะ ดัด เย็บย้อมให้เสร็จแล้วนำกลับไปถวายพระภิกษุองค์ครองเพื่อพินทุอริขฐานต่อไป เหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุลกฐินเต็มตามแบบรูป

ส่วนบริวารของจุลกฐิน ผ้าห่มพระประธานและ
เทียนปาติโมกษ์ ตลอดจนธงจระเข้ ธงตะขาก็คงเป็น
เช่นที่กล่าวมาแล้วในเรื่อง กฐินหรือมหากฐิน

กฐินสามัคคี

กฐินสามัคคี เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคน
ร่วมกัน มิใช่เจ้าภาพเพียงคนเดียวอย่างเรื่องกฐินหรือ
มหากฐิน ทุกคนเป็นเจ้าภาพทั้งหมดใครบริจาค
มากน้อยอย่างไรไม่เป็นประมาณ แต่เพื่อไม่ให้เกิด
จัดงานกฐินยุ่งยากสับสนมากเกินไป ก็มักจะตั้งคณะ
ทำงานขึ้นคณะหนึ่งดำเนินการ แล้วมีหนังสือบอกบุญ
ไปยังผู้อื่นด้วย เมื่อได้ปัจจัยมาเท่าไรก็จัดผ้าอันเป็น
องค์กฐิน รวมทั้งบริวารดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อมีปัจจัย
เหลือก็ถวายวัดไว้ เพื่อทางวัดจะได้นำไปใช้จ่าย
ในทางที่ควร เช่น การก่อสร้าง ศาสนสถาน การ
บูรณปฏิสังขรณ์ ภูมิ โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น กฐินสามัคคีนี้
มักจะนำไปทอดยังวัดที่กำลังมีการก่อสร้าง หรือกำลัง
บูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสมทบทุนให้สิ่งอันพึง
ประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

เรื่องของกฐินสามัคคีเป็นเรื่องที่นิยมกันอย่าง
แพร่หลาย เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญเป็นกุศล
แล้วยังเป็นการช่วยทะนุบำรุงวัด ตลอดจนจนเป็น
เครื่องเพิ่มความสุขครึกครื้นให้แก่งานเป็นสามัคคีรส
อันเนื่องมาจากการทอดกฐินสามัคคี

กฐินตกค้าง

กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกว่ากฐินตก
กฐินโจร ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าว

ถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อที่เรียก ไปเป็น
ต่าง ๆ กันของกฐินประเภทนี้ไว้ในเรื่องเทศกาล
ออกพรรษาว่า

“แต่ที่ทำกันเช่นนี้ทำกันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดมาก
ซึ่งอาจมีวัดตกค้างไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธา
ไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐินตามปกติในวัน
ใกล้ ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้ายคือวันก่อน
แรมค่ำหนึ่งของเดือน 12 ทอดกฐินอย่างนี้เรียกกันว่า
กฐินตกค้าง หรือเรียกว่า กฐินตก บางถิ่นก็เรียก
กฐินโจร เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว
จู้ ๆ ก็ไปทอด ไม่บอกกล่าวเล่าสืบล่วงหน้าไว้ให้วัดรู้
เพื่อเตรียมตัวกันได้พร้อมและเรียบร้อย การทอดกฐิน
ตกถือว่าได้บุญอันยิ่งกว่าท.ทอดกฐินตามธรรมดา
บางที่เตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลาย ๆ วัดแต่ได้
วัดทอดน้อยวัด เครื่องไทยธรรมที่ตระเตรียมเอาไป
ทอดยังมีเหลืออยู่หรือบางวัดทอดไม่ได้ก็เอาเครื่อง
ไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่า เรียกกันว่า “ผ้าป่า
แถมกฐิน”

กฐินประเภทนี้เรื่ององค์กฐินบริวารกฐิน เป็นต้น
คงเป็นเช่นที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น

ส่วนข้อแตกต่างของกฐินประเภทนี้คือ ไม่มี
การจองวัดล่วงหน้า การทอดก็ทอดเฉพาะวัดที่ยัง
ไม่มีใครทอด และอาจทอดหลายวัดก็ได้ ตลอดจน
สามารถเอาของไทยธรรมที่เหลือทำการบุญอีก
ชนิดหนึ่งเรียกว่า ผ้าป่าแถมกฐิน

การแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้าง ในกรณีที่
วัดใดวัดหนึ่ง ไม่มีผู้จองกฐิน หรือที่เรียกว่า กฐินตกค้าง

นั่น ถ้าเข้าใจความมุ่งหมายของเรื่องกฐินแล้วก็แก้ปัญหาได้โดยง่าย คือ คนส่วนมากมักเข้าใจผิดว่าการทอดกฐินนั้นต้องใช้จ่ายสิ่งเปลืองมาก ถ้าไม่มีกำลังทรัพย์พอก็ไม่ค่อยกล้าแสดงความจำนงจองกฐิน

ความจริงการทอดกฐินนั้นมีเพียงผ้าผืนเดียวซึ่งอาจตัดเย็บย้อมเป็นผ้านุ่ง ผ่าห่ม หรือผ่าห่มซ้อนอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ หรืออาจถวายผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ การทอดกฐินแล้วต้องใช้จ่ายสิ่งเปลืองมากนั้นเป็นเรื่องของการเพิ่มโน่นเพิ่มนี่ขึ้นตามศรัทธาที่ต้องการทำให้กฐินนั้นมีเครื่องบริวารมากมายมีองค์ประกอบต่าง ๆ นานาขมยั้งขึ้น

เพราะฉะนั้นถ้ามีปัญหาเรื่องวัดใดวัดหนึ่งไม่มีใครจองกฐิน ใครก็ได้ที่มีศรัทธาและมีทุนไม่มาก ไปซื้อผ้าสำเร็จรูปผืนใดผืนหนึ่งนำมาถวายก็เรียกว่า ทอดกฐินแล้ว หรือในกรณีที่บางวัดมีประเพณีให้ตัดเย็บย้อมให้เสร็จในวันนั้นก็ซื้อผ้าขาวผืนเดียวมาถวายก็จัดเป็นการทอดกฐินที่สมบูรณ์ตามพระวินัยเป็นอันแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้างอย่างง่ายเพียงเท่านั้น

ข้อปฏิบัติในการทอดกฐิน

มีข้อปฏิบัติที่ควรทราบเกี่ยวกับการทอดกฐินดังนี้

1. การจองกฐิน การจองกฐินคือการแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบว่าวัดนั้น ๆ มีผู้ศรัทธาจะนำผ้ากฐินมาทอดแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าปัจจุบันมีผู้ศรัทธาทอดกฐินกันเป็นจำนวนมาก ถ้าไม่จองไว้ก่อนอาจไม่มีโอกาส จึงเกิดเป็นธรรมเนียมขึ้นว่าจะทอดกฐินต้องจองล่วงหน้า เพื่อให้มีโอกาสดูแลเพื่อไม่เกิดการทอดซ้ำ เพราะวัดหนึ่งปีหนึ่งรับกฐินได้ครั้งเดียวเท่านั้น

การจองกฐินสำหรับกฐินราษฎร์ทั่วไป (ยกเว้นไว้แต่กฐินตกค้างซึ่งไม่ต้องจอง) ไม่ว่าจะเป็นกฐินธรรมดา จุลกฐิน หรือกฐินสามัคคี นิยมทำเป็นหนังสือจองไปติดประกาศไว้ยังวัดที่จะทอดในที่เปิดเผย เช่นที่ศาลาการเปรียญเป็นต้น และมักจะจองแบบที่ให้โอกาสแก่ผู้มีศรัทธาจะบริจาคทรัพย์มากกว่าที่ตนกำหนด

ตัวอย่างใบจองกฐิน

ข้าพเจ้า ชื่อ.....บ้านเลขที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....มีศรัทธาปรารถนาจะทอด
กฐินแก่พระสงฆ์วัดนี้ มีองค์กฐิน.....
มีบริวารกฐิน.....กำหนดวัน.....
เดือน.....ปี.....เวลา.....
ขอเชิญท่านทั้งหลายมาร่วมกุศลด้วยกัน หากท่านผู้ใด
มีศรัทธามากกว่ากำหนด ขอผู้นั้นจงได้โอกาสเพื่อ
ทอดเถิด ข้าพเจ้ายินดีอนุโมทนาร่วมกุศลด้วย

ถ้าหากว่ามีผู้ศรัทธามากกว่าจะนำกฐินมาทอด ณ วัดเดียวกัน ก็ต้องทำใบจองเช่นเดียวกันนี้มาปิดไว้ที่วัดเช่นเดียวกัน และเป็นธรรมเนียมที่ถือกันว่าการที่มีผู้มาจองทับเช่นนี้ไม่เป็นการเสียมารยาทแต่อย่างใด แต่ถือเป็นเรื่องสนุกสนานในการทำบุญกุศลอย่างหนึ่ง กล่าวกันว่า การจองกฐินทับกันไปทับกันมานี้เอง ได้กลายเป็นต้นแบบของกฐินสามัคคีในเวลาต่อมา แต่ในปัจจุบันนี้ มักไม่นิยมจองทับกันแล้ว หากผู้มีศรัทธาจะทอดในวัดเดียวกัน ก็ควรร่วมกันซึ่งเรียกว่า **กฐินสามัคคี**

2. การทอดกฐิน

เมื่อได้เตรียมพร้อมแล้ว ถึงกำหนดก็นำผ้ากฐินกับบริวารไปยังวัดที่จองไว้ การนำไปนั้นจะไปเจียบ ๆ หรือจะแห่แห่นกันไปได้ เมื่อไปถึงแล้วพักอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งที่สะดวก เช่น ที่ศาลาท่าน้ำ ศาลาโรงธรรม โรงอุโบสถหรือที่ใดที่หนึ่งซึ่งทางวัดจัดไว้ เมื่อพระสงฆ์พร้อมแล้วก่อนถวายกฐินอาราธนาศีลรับศีล เมื่อรับศีลแล้ว ทายกประกาศให้รู้พร้อมกัน หัวหน้าผู้ทอดกฐินหันหน้าไปทางพระพุทธรูปตั้งนโม 3 จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์กล่าวคำถวายเป็นภาษาบาลี ภาษาไทย หรือทั้งสองภาษาก็ได้ ว่าคนเดียวหรือว่านำแล้วคนทั้งหลายว่าตามพร้อมกันก็ได้ การกล่าวคำถวายนั้นจะกล่าวเป็นคำ ๆ หรือจะกล่าวรวมกันเป็นวรรค ๆ แล้วแต่ความสะดวกของผู้กล่าวนำและผู้กล่าวตาม คำถวายมีดังนี้

คำถวายภาษาบาลี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
(3 ครั้ง)

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

หุตติยมปิ อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

ตติยมปิ อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ แก่พระสงฆ์

แม้คำรับสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้
แก่พระสงฆ์

แม้คำรับสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้
แก่พระสงฆ์

คำถวายอีกแบบหนึ่ง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
(3 ครั้ง)

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

หุตติยมปิ อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

ตติยมปิ อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส

โอโณชยาม

สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ

ปฏิกคณฺหาตุ อมหากํ ทิฆมตฺตํ หิตาย สุขาย

คำแปล

คำแปลตอนต้นสามจบเหมือนแบบที่ 1 ซึ่ง
กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนตอนท้ายตั้งแต่คำบาลีว่า สาธุ
โน เป็นต้นไป แปลดังนี้

“ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่ง
ผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่
ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญฯ”

คำถวายอีกแบบหนึ่ง

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
(3 ครั้ง)
อิมิ ภนฺเต สปริวาริ กฐินทุสฺส
สงฺฆสฺส โอโณชยาม
สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมิ สปริวาริ
กฐินทุสฺส ปฏิคุณฺหาตุ
ปฏิกคฺเคตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินิ อตฺถรตฺถ
อมหากิ ฌิฆฺรตฺถ หิตาย สุขาย

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้ง
บริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้ง
บริวารนี้ ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อ
ประโยชน์เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน
เทอญฯ

เมื่อจบคำถวายแล้ว พระสงฆ์รับสาธุพร้อมกัน
องค์กฐินพร้อมทั้งบริวารนั้นถ้าปรารถนาถวายเป็นของ
สงฆ์ทั้งหมดก็ไม่ต้องประเคน ถ้าปรารถนาจะประเคน
ก็อย่าประเคนสมภาร หรือองค์ที่รู้ว่าจะต้องครองให้
ประเคนองค์อื่น องค์ที่เหมาะสมก็คือองค์รองลงมา เฉพาะ
องค์กฐินนั้นไม่จำเป็นต้องประเคน ส่วนบริวารนั้น
ถ้าจำนงถวายแก่ภิกษุสามเณรในวัดนั้นเป็นส่วนเฉพาะ
ก็ช่วยกันถวายโดยทั่วกัน เมื่อประเคนเสร็จแล้วจะ
กลับเพียงนั้นก็ได้ แต่ถ้ายังไม่กลับเพียงนั้น จะรอจน
พระสงฆ์อุปโลกน์ และมอบผ้ากฐินเสร็จแล้วก็ได้
ถ้าผ้ากฐินนั้นต้องทำต่อไปอีก เช่น ต้องมี ชัก กะ ตัด
เย็บ ย้อม จะอยู่ช่วยพระก็ได้ ถ้าไม่มีอย่างนั้นจึงมี

ธรรมเนียมว่า ประเคนเฉพาะองค์กฐินแก่พระรูปใด
รูปหนึ่งเท่านั้นก่อน แล้วรออยู่เมื่อพระสงฆ์ทำพิธี
เปื้องต้นของท่านเสร็จแล้วจึงประเคนบริวารกฐิน
ภายหลัง เมื่อประเคนเสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา
ผู้ถวายทั้งหมดตั้งใจฟังคำอนุโมทนาและขณะนั้นเจ้าภาพ
กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล

เพียงเท่านั้นเสร็จพิธีถวายกฐินสำหรับทายก
ผู้มีศรัทธา ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะได้
ดำเนินการในเรื่องกรานกฐินต่อไป ถ้าผ่านนั้นไม่สำเร็จ
รูปพระภิกษุจะต้องช่วยกันทำจีวรทำเสร็จเมื่อไรแจ้ง
ให้พระภิกษุทั้งหลายทราบ เพื่ออนุโมทนาถ้าผ่านนั้น
สำเร็จรูปแล้ว กิจที่พระภิกษุทั้งหลายจะต้องทำจีวร
ไม่มี ท่านก็ดำเนินการอนุโมทนาได้ เมื่อพระภิกษุ
ทั้งหลายได้อนุโมทนากฐินแล้วในวันนั้น ชื่อว่าสงฆ์ได้
กรานกฐินแล้วเป็นอันเสร็จพิธีของสงฆ์

อานิสงส์หรือผลดีของการทอดกฐิน

1. ผลดีฝ่ายผู้ทอดและคณะ อานิสงส์หรือผลดี
ของฝ่ายผู้ทอดและคณะมีดังนี้

(1) ชื่อว่าได้ถวายทานภายในกาลเวลา
กำหนดที่เรียกว่ากาลทาน คือในปีหนึ่งถวายได้เพียง
ในระยะเวลา 1 เดือนเท่านั้น ในข้อถวายทานตามกาล
นี้มีพระพุทธานุญาตว่า ผู้ให้ทานตามกาล ความ
ต้องการที่เกิดขึ้นตามกาลของผู้รับ ย่อมสำเร็จได้

(2) ชื่อว่าได้สงเคราะห์พระสงฆ์ผู้จำพรรษา
ให้ได้ผลดีเปลี่ยนผ้านุ่งห่มใหม่ แม้ผ้ากฐินนั้นจะตกแก่
ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็ชื่อว่าได้ถวายแก่สงฆ์เป็นส่วนรวม
มีพระพุทธานุญาตว่าผู้ให้ผ้าชื่อว่าให้ผิวพรรณ

(3) ชื่อว่าได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
ส่งเสริมผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้เป็นหลัก เป็น
ตัวอย่างแห่งคุณงามความดีของประชาชนสืบไป

(4) จิตใจของผู้ทอดกฐิน ทั้ง 3 กาล คือ ก่อนทอด กำลังทอด และทอดแล้วที่เลื่อมใสศรัทธา และปรารถนาดีนั้นจัดเป็นกุศลจิตเป็นกุศलय่อมได้รับความสุขความเจริญ

(5) การทอดกฐิน ทำให้เกิดสามัคคีธรรม คือการร่วมมือกันทำคุณงามความดี

2. ผลดีฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับและกรานกฐิน
อานิสงส์หรือผลดีของฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับและกรานกฐินมีดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ (ในวินัยปิฎกเล่ม 5 หน้า 136) ว่าภิกษุผู้กรานกฐินแล้วย่อมได้รับประโยชน์ 5 ประการ

(1) รับนิมนต์ฉันไว้แล้วไปไหนไม่ต้องบอกลาภิกษุในวัดตามความในสิกขาบทที่ 6 แห่งอเจลกวรรค ปาจิตติย์

(2) ไปไหนไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำหรับ

(3) เก็บผ้าที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษไว้ได้ตามปรารถนา

(4) จีวรอันเกิดในที่นั้นเป็นสิทธิของภิกษุเหล่านั้น

(5) ขยายเขตแห่งการทำจีวรหรือการเก็บจีวรไว้ได้จนถึงสิ้นฤดูหนาว (คือจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 เป็นวันสุดท้าย)

ลักษณะอันเป็นประชาธิปไตยของพิธีกรรมกฐิน

ได้กล่าวแล้วว่า เรื่องของกฐินเป็นสังฆกรรม คือการกระทำที่เป็นการสงฆ์ คือ พระสงฆ์ทั้งวัดต้องรับรู้รับผิดชอบร่วมกันในการช่วยกันทำจีวรให้สำเร็จ

ในการประชุมกันหาหรือว่า จะควรมอบผ้ากฐินให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และแม้เพียงการปรึกษาหารือก็ยังไม่ได้ ต้องมีการสวด ประกาศเป็นการสงฆ์เสนอญัตติว่าจะมอบผ้ากฐินแก่ภิกษุรูปนั้นรูปนี้ แล้วสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุม ถ้าผู้ใดไม่เห็นด้วยก็ให้คัดค้านได้ เมื่อสวดประกาศจบแล้วไม่มีผู้คัดค้านจึงถวายผ้านั้นแก่องค์ครองคือ ภิกษุผู้ได้รับมติจากที่ประชุมให้เป็นผู้รับผ้านั้นในนามของสงฆ์ได้ ลักษณะเช่นนี้เป็นการสอนให้ถือมติที่ประชุมสงฆ์เป็นใหญ่ไม่ทำอะไรไปตามอำเภอใจ เป็นหลักในการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นตัวอย่างแก่การปกครองทางโลกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. พุทธศาสนิกชนควรทอดกฐินให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของกฐิน ได้แก่การบำเพ็ญกุศลด้วยการถวายผ้ากฐินแก่ภิกษุซึ่งอยู่จำพรรษาครบสามเดือนตามพุทธานุญาต (ในข้อนี้โปรดดูข้อความเรื่องการแก้ปัญหาเรื่องกฐินตกค้าง)

2. การรวบรวมทุนที่มีผู้บริจาคเพื่อบำรุงวัดหรือสถานศึกษาในวัด ควรให้เป็นไปตามความศรัทธาของผู้บริจาคโดยมีเหตุอันสมควร เช่น ช่วยปฏิสังขรณ์วัดที่ทรุดโทรมให้มั่นคงถาวรสืบไป

3. ในการเดินทางไปทอดกฐิน ณ วัดที่อยู่ห่างไกล ซึ่งผู้จัดมักจะพ่วงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ด้วยนั้นควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยของผู้ที่จะเดินทางไปเป็นหมู่คณะ ทั้งนี้เพื่อความไม่ประมาท

4. ควรดเว้นการเลี้ยงสุราเมรัยในระหว่าง
เดินทางหรือระหว่างที่ม้งานทอดกฐิน ทั้งนี้ เพื่อให้
การบำเพ็ญกุศลเป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย

5. ควรดการใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยและไม่
จำเป็นโดยยึดถือการจ้ดให้แนวประหยัดเป็นหลักสำคัญ

6. การฉลองหรือสมโภชกฐินก่อนทอดนั้น
ควรทำเพียงเพื่อประโยชน์ของการนัดหมายให้พร้อม
เพรียงกันและเพื่อเป็นการส่งเสริมศรัทธาของผู้มา
ร่วมงานเท่านั้น ไม่ควรมุ่งความสนุกสนาน อันมิใช่
วัตถุประสงค์ของการทอดกฐิน

ถ้ามีขบวนแห่เชิญผ้าพระกฐินไป ผู้เข้าขบวน
ควรแต่งกายให้เรียบร้อย ถ้ามีขบวนพ็อนรำควรเลือก
การแต่งกายชุดสุภาพเพื่อเป็นงานทางพระพุทธศาสนา

7. การพิมพ์หนังสือแจกในงานกฐินนั้น จะมี
หรือไม่ก็ได้ไม่เป็นการบังคับ แต่ถ้ามีควรเลือกพิมพ์
หนังสือที่มีสารประโยชน์

8. ไม่ควรทอดกฐินในวัดที่พระภิกษุผู้อยู่ในวัด
นั้นบอกกล่าวโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ไปทอด เพราะ
เป็นการผิดพระวินัยและกฐินที่ทอดก็ไม่ใช่กฐินถือเป็น
โมฆะ (พระไตรปิฎก เล่ม 5 หน้า 138) แต่พระภิกษุ
ผู้อยู่ในวัดหนึ่งอาจแนะนำให้ไปทอดในวัดอื่นได้

9. ในการพิมพ์ใบบอกบุญหรือฎีกาเพื่อเชิญชวน
ผู้จิตศรัทธา ร่วมทำบุญนั้นไม่ควรพิมพ์ชื่อบุคคลเป็น
กรรมการโดยไม่ได้รับอนุญาต จากเจ้าของก่อน ❀

สพฺพปาปสฺส อกรรม
กุสลสฺสุปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ
เอตํ พุทฺธาน สาสนํ ฯ

ไม่ทำความชั่วทุกชนิด
ทำแต่ความดี
ทำใจให้ผ่องใส
นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

Abstention from all evil,
Cultivation of the wholesome,
Purification of the heart ;
This is the Message of the Buddhas.

พุทธวจนะ

สมณศักดิ์หรือยศศักดิ์ของพระภิกษุ มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการลำดับอาวุโสและความสำคัญของพระภิกษุ เพื่อสะดวกในการบริหารและการควบคุม ทั้งนี้เมื่อมีคนหรือพระภิกษุมารวมกันเป็นหมู่มา ๆ จำเป็นต้องมีระเบียบวินัย มีการสั่งการ มีการควบคุม ซึ่งจะใช้อาวุโสเพียงพรรษาหรือไครบวชก่อนบวชหลังประการเดียวไม่เป็นการเพียงพอ อีกประการหนึ่งสมณศักดิ์เป็นการสนับสนุนเกื้อหนุนในการทำงาน ปฏิบัติธรรมปฏิบัติตนของพระภิกษุ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน สมณศักดิ์จึงมีลักษณะเหมือนกับตำแหน่ง ยศของข้าราชการ ซึ่งจำเป็นในการบริหารงาน

ในสมัยพระพุทธองค์ เราอาจจะเคยได้ยินว่ามีพระอัครสาวกเบื้องขวา มีพระอัครสาวกเบื้องซ้าย พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นผู้ที่มากด้วยประสบการณ์ พระกัสสปะเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยความดีงาม พระสารีบุตรเป็นเอตทัคคะฝ่ายปัญญา พระโมคคัลลานะเป็นเอตทัคคะทางอิทธิฤทธิ์ พระอานนท์เป็นเอตทัคคะทางพหูสูตรและพระไตรปิฎก พุทธบาลีเป็นเยี่ยมทางพระวินัย ฯลฯ ในลักษณะเช่นนี้เปรียบเสมือนยกย่องความรู้ความสามารถของพระอัครสาวก ให้เป็นที่ปรากฏเหมือนกับมีการแต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์

สมณศักดิ์ของพระภิกษุสงฆ์ของไทยในสมัยโบราณ ในสมัยสุโขทัยมีชื่อของพระมหาศรีศรัทธาราชจุฬามณีฯ ตำแหน่งมหาสามีเจ้า มีบางท่านสรุปว่าเป็นตำแหน่งเทียบเท่ากับสมเด็จพระสังฆราชในปัจจุบัน ในจารึกหลักที่ 1 ของสุโขทัย มีความว่า “มหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนนบปิฎกไตรย หลวกกว่าปู่ครูในเมืองนี้...” คำว่ามหาเถรสังฆราช, ปู่ครู ก็น่า จะเป็นสมณศักดิ์ของ พระสงฆ์

การปกครองของพระภิกษุสงฆ์ในสมัยโบราณ แบ่งเป็น 2 คณะ คือ คณะอรัญวาสี มีเจ้าคณะใหญ่ปกครอง คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ในสมัยอยุธยา มีสมเด็จพระวันรัตเป็นเจ้าคณะใหญ่ปกครอง) และอีกคณะหนึ่งคือ คณะคามวาสี มีสมเด็จพระพุทฺทโฆษาจารย์เป็นเจ้าคณะใหญ่ ต่อมา มีการแบ่งการปกครองเป็นหนเหนือ หนใต้ หนกลางและธรรมยุติ โดยมีเจ้าคณะใหญ่หนเหนือคือสมเด็จพระพุทฺทโฆษาจารย์ มีพระธรรมปัญญาบดีเป็นเจ้าคณะรอง มีพระธรรมโกศาจารย์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ฯลฯ ส่วนหนใต้เจ้าคณะหน คือ สมเด็จพระวันรัต มีพระธรรมวโรดมเป็นเจ้าคณะรอง มีพระธรรมไตรโลกาจารย์เป็นพระราชาคณะ ชั้นธรรม ฯลฯ หนกลางมีสมเด็จพระพุฒาจารย์เป็นเจ้าคณะหน มีพระพรหมมุนีเป็น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษิน

เจ้าคณะรอง และมีพระธรรมเจดีย์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ฯลฯ ส่วนคณะธรรมยุติมีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์เป็นเจ้าคณะ พระศาสนโสภณเป็นเจ้าคณะรอง มีพระธรรมปาโมกข์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ฯลฯ เคยมีการกำหนดว่าตำแหน่งนี้เป็นของธรรมยุติ ตำแหน่งนี้เป็นของมหานิกาย ปัจจุบันได้เลิกธรรมเนียมนี้แล้ว การแต่งตั้งถือความเหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญ การปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบันปกครองในรูปของมหาเถรสมาคม

หากจะลำดับสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ในปัจจุบันสามารถเรียงลำดับพอสังเขปได้ดังนี้

1. สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก

ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชมี 3 ระดับ คือ สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะที่เป็นสามัญชน สมเด็จพระสังฆราชเจ้าแต่งตั้งจากผู้ที่เป็นราชวงศ์และสมเด็จพระมหาสมณเจ้าแต่งตั้งจากพระราชวงศ์ที่เป็นพระบรมวงศ์ ตัวอย่างเช่น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์, สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงชินวราลงคศิริวัฒน์, สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ, สมเด็จพระสังฆราช, สมเด็จพระญาณสังวร, สมเด็จพระสังฆราชฯ, สมเด็จพระสังฆราชศรี, สมเด็จพระสังฆราชสา ฯลฯ

2. สมเด็จพระราชาคณะ สมัยก่อนมี 4 ตำแหน่ง

คือ สมเด็จพระวันรัต, สมเด็จพระพุฒาจารย์, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ และสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเพิ่มเติม ได้แก่ สมเด็จพระญาณสังวร, สมเด็จพระธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ

มหามุนีวงศ์, สมเด็จพระพุทธิปาจนบดี, สมเด็จพระมหาธีราจารย์, สมเด็จพระราชมั่งคณาจารย์

3. พระราชาคณะเจ้าคณะรอง (ชั้นหิรัญบัฏ)

ได้แก่ พระธรรมปัญญาบดี, พระธรรมวโรดม, พระศาสนโสภณ, พระอุบาลีอูปมาจารย์, พระวิสุทธิวงศาจารย์, พระพรหมมุนี, พระญาณวโรดม, พระพุทธพจนวราภรณ์, พระพรหมจริยาจารย์, พระสุเทธาธิบดี, พระพรหมโมลี, พระธรรมปัญญาจารย์, พระสุธรรมาธิบดี ฯลฯ

4. พระราชาคณะเจ้าคณะรอง (ชั้นสัญญาบัตร)

ได้แก่ พระมหาโพธิวงศาจารย์, พระมหารัชมังกลาจารย์

5. พระราชาคณะชั้นธรรม ได้แก่ พระธรรม

เจดีย์, พระธรรมปาโมกข์, พระธรรมวงศาจารย์, พระธรรมโฆษาจารย์, พระธรรมรัตโนภาส, พระธรรมธัชมุนี, พระธรรมสิริสารเวที, พระธรรมปิฎก, พระธรรมไตรโลกาจารย์, พระธรรมราชานุวัตร, พระธรรมวราภรณ์, พระรัตนธัชมุนี, พระธรรมวรลังการ, พระโพธิวงศาจารย์, พระธรรมเสนานี, พระธรรมมหาวิธานวัตร, พระธรรมสิริชัย ฯลฯ

6. พระราชาคณะชั้นเทพ ได้แก่ พระเทพ

โสภณ, พระเทพวรมุนี, พระเทพประสิทธิคุณ, พระเทพมุนี, พระเทพเมธี, พระเทพกวี, พระมงคลทิพย์มุนี, พระเทพเวที ฯลฯ

7. พระราชาคณะชั้นราช ได้แก่ พระราช

สิทธิอาจารย์, พระราชมุนี, พระราชเมธี, พระราชกวี, พระราชรัตนดิลก, พระราชวชิรโมลี, พระราชปริยัติมุนี ฯลฯ

8. พระราชาคณะชั้นสามัญ แบ่งย่อยเป็น สามัญเปรียญ ยกเทียบเปรียญ พระราชาคณะสามัญ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ, พระราชาคณะชั้นสามัญ ตัวอย่าง พระราชาคณะชั้นสามัญ เช่น พระโสภณปริยัตยาภรณ์ พระปิยตวราภูกุล, พระอดุลธรรมคณี, พระวินัยโมลี พระคัมภีรญาณเถระ, พระมงคลญาณเถระ, พระภาวนาภิรามเถระ, พระวิสุทธิสารเถระ, พระนิโรธรังสีเถระ พระสุธรรมคณาจารย์, พระปัญญาพิศาล, พระพุทธมนต์ วราจารย์ ฯลฯ

9. พระครู ตำแหน่งพระครูมีหลายระดับ เช่น พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะจังหวัด พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก พระครูปลัดของสมเด็จพระราชาคณะ พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นพิเศษ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น พระครูวิสุทธิโมลี, พระครูกรุณานุรักษ์, พระครูประสานกิจโกศล, พระครูพิทักษ์ชัยเขต, พระครูปลัดมลวัฒน์, พระครูปลัดจินดาวัฒน์ ฯลฯ

10. พระมหา พระมหามิใช่เป็นสมณศักดิ์ แต่เป็นการเรียกพระภิกษุที่สอบภาษาบาลี ตั้งแต่ 3 ประโยคขึ้นไป เปรียญที่สูงที่สุดคือ เปรียญ 9 หรือเรียกว่า ป.ธ.9 ผู้ที่สอบได้ ป.ธ.9 ในสมัยรัชกาลที่ 1 คือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี ป.ธ.9) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส นานถึง 41 ปี ผู้ที่สอบได้ ป.ธ.9 ในสมัยรัชกาลที่ 2 คือ พระอุดมปิฎก (สอน ป.ธ.9) พระอุดมปิฎกเป็นชาวพัทลุง เป็นผู้ที่ถูกกล่าวบทถวายอดิเรกแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และถือเป็นแนวปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ การสอบเดิมเป็นการสอบปากเปล่า การสอบข้อเขียนเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 เป็นต้นมา ผู้ที่สอบ ป.ธ.9 ที่อยู่ในจังหวัดพัทลุง คือ

พระมหาสำนวน วิฑูรย์ วัฒนทราวาส (2524)
พระมหาอักษร อดิโก วัดคูหาสวรรค์ (2527) และ
พระมหามณฑล กิตติโสภณ (วัดคูหาสวรรค์)

หากจะเรียงลำดับสมณศักดิ์ของพระภิกษุจาก
สูงลงมาต่ำจะเรียงลำดับได้ดังนี้

ก. สมเด็จพระราชาคณะ

- สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก
- สมเด็จพระราชาคณะ

ข. พระราชาคณะ

- พระราชาคณะเจ้าคณะรอง (ชั้นหิรัญบัฏ)
- พระราชาคณะเจ้าคณะรอง (ชั้นสัญญาบัตร)
- พระราชาคณะชั้นธรรม
- พระราชาคณะชั้นเทพ
- พระราชาคณะชั้นราช
- พระราชาคณะชั้นสามัญ, เปรียญ
ฝ่ายวิปัสสนาธุระ
- พระราชาคณะชั้นสามัญ, เปรียญ
- พระราชาคณะชั้นสามัญ, ยก, ฝ่าย
วิปัสสนาธุระ
- พระราชาคณะชั้นสามัญ, ยก

ค. พระครูสัญญาบัตร ฐานานุกรม เปรียญ

- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะจังหวัด
- พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นเอก
- พระครูปลัดของสมเด็จพระราชาคณะ
- พระเปรียญ 9 ประโยค
- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าคณะจังหวัด
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นพิเศษ
- พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นโท
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก

- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นเอก
- พระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นพิเศษหรือเทียบเท่า
- พระครูปลัดของพระราชาคณะเจ้า
คณะรอง (ชั้นหิรัญบัฏ)
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นตรี
- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นโท
- พระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นเอก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ
- พระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นเอกหรือเทียบเท่า
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นโท
- พระครูปลัดของพระราชาคณะเจ้า
คณะรอง (ชั้นสัญญาบัตร) (พระครูปลัด
ของพระราชาคณะเทียบชั้นรองสมเด็จ
พระราชาคณะ)
- พระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระ
สังฆราช (ชั้นเอก)
- พระเปรียญ 8 ประโยค
- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นตรี
- พระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส
พระอารามหลวงชั้นโทหรือเทียบเท่า
- พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นธรรม
- พระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระ
สังฆราช (ชั้นโท) พระครู พระปริต
- พระเปรียญ 7 ประโยค
- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าคณะอำเภอ
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบลชั้นโท
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราษฎร์
ชั้นเอก
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราษฎร์
ชั้นโท ฝ่ายวิปัสสนาธุระ
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราษฎร์
ชั้นโท
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบลชั้นตรี
- พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราษฎร์
ชั้นตรี
- พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าอาวาสวัด
ราษฎร์ชั้นตรี
- พระครูสัญญาบัตรผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดราษฎร์ชั้นตรี
- พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นเทพ
- พระครูปลัดของพระราชาคณะชั้นราช
- พระเปรียญ 6 ประโยค
- พระครูวินัยธร
- พระครูธรรมธร
- พระเปรียญ 5 ประโยค
- พระครูคู่สวด
- พระเปรียญ 4 ประโยค
- พระปลัดของพระราชาคณะชั้นสามัญ
- พระเปรียญ 3 ประโยค สายสามัญศึกษา
- พระเปรียญ 3 ประโยค *
- พระครูรองคู่สวด
- พระครูสังฆรักษ์
- พระครูสมุห์
- พระครูใบฎีกา
- พระสมุห์
- พระใบฎีกา
- พระพิธีธรรม
- ฯลฯ

การเลื่อนสมณศักดิ์ ปกติจะมีการเลื่อนจากระดับต่ำไประดับสูง แต่มีบ้างบางครั้งเลื่อนในระดับเดียวกัน เช่น สมเด็จพระสังฆราช (แพ) เมื่อปี พ.ศ. 2466 ดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2472 ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระวันรัตหรือเคยมีการแต่งตั้งพระอุปาสีคุณูปมาจารย์เป็นพระธรรมวโรดมซึ่งเป็นระดับเจ้าคณะรองเหมือนกัน หรือแต่งตั้งพระธรรมโกศาจารย์เป็นพระรัตนธัมมิ์ ซึ่งเป็นระดับธรรมเหมือนกัน

ปกติตำแหน่งพระราชาคณะชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช จะสังเกตได้จากคำนำหน้า เช่น พระธรรมเจดีย์ พระธรรมปาโมกข์ ก็เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม พระเทพโสภณ พระเทพวรมุณี เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ พระราชกวี พระราชเมธี เป็นพระราชาคณะชั้นราช ส่วนพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรองมีบางคนเรียกว่าชั้นพรหม เพราะมีคำว่าพรหมนำหน้า เช่น พระพรหมมุณี พระพรหมจริยาจารย์ พระพรหมโมลี พระพรหมคุณาภรณ์ แต่ก็ไม่ใช่มีพรหมนำหน้าทุกองค์ จึงมักจะเรียกว่า เจ้าคณะรองหรือรองสมเด็จพระราชาคณะ แต่ก็มีบางตำแหน่งต้องจำเป็นพิเศษ เช่น พระมงคลทิพยมุณี เคยมีผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมฝ่ายวิปัสสนาธุระ บางครั้งได้รับการแต่งตั้งเป็นชั้นเทพตำแหน่งพระมหาโพธิวงศาจารย์ พระรัชมงคลมุณี พระรัตนธัชมุณี เป็นตำแหน่งชั้นธรรม แต่ไม่มีคำว่าธรรมนำหน้า ตำแหน่งพระธรรมปัญญาบดี พระธรรมวโรดม พระธรรมปัญญาจารย์ เป็นตำแหน่งชั้นพระราชาคณะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ ไม่ใช่เป็นชั้นธรรม เหมือนคำนำหน้า ตำแหน่งบาง

ตำแหน่งอาจเป็นตำแหน่งเฉพาะ เช่น พระญาณวราภรณ์ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมสำหรับผู้ที่ เป็นพระราชวงศ์ ตำแหน่งสมณศักดิ์เดิมมีการกำหนดว่าสมเด็จพระสังฆราชมีที่รูป ชั้นเทพมีที่รูป ในปัจจุบันไม่กำหนดจำนวนที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

การเลื่อนสมณศักดิ์นอกจากจะพิจารณาอาวุโสแล้ว มักจะพิจารณาสิ่งก่อสร้างภายในวัดแล้วจึงมาดูผลงาน วัดในกรุงเทพฯ มักจะเป็นวัดใหญ่มีสิ่งก่อสร้างสวยงามมาแต่โบราณ พระภิกษุสมณศักดิ์ชั้นสูง ๆ จึงมักอยู่แต่ในกรุงเทพมหานคร บางจังหวัดเจ้าคณะจังหวัดมีสมณศักดิ์เพียงพระราชาคณะชั้นสามัญ ก็จะเห็นมีชั้นราช เทพ มีน้อยมาก ชั้นธรรมเกือบจะเรียกว่านาน ๆ จึงจะมี การที่วัดคูหาสวรรค์มีพระราชาคณะสูงถึงตำแหน่งพระธรรมปัญญาบดี ซึ่งเป็นชั้นเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ(หรือที่เรียกสมัยก่อนว่าชั้นพรหม) จึงถือเป็นประวัติศาสตร์ของวัดต่างจังหวัด และของจังหวัดพัทลุงหรือทั้งภาคใต้ สมควรที่ชาวภาคใต้จะได้มีความภาคภูมิใจร่วมกัน และเราจะมีความภาคภูมิใจยิ่งหากท่านจะได้เลื่อนเป็นสมเด็จพระราชาคณะในโอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอร่วมแสดงความยินดีกับวัดคูหาสวรรค์และชาวพัทลุงทุกคนที่มีพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่ และถือเป็นตำแหน่งสูงสุดของภาคใต้ในขณะนี้ ตำแหน่งพระธรรมปัญญาบดีหากท่านทราบประวัติและความเป็นมาชาวพัทลุงจะมีความภูมิใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากมีโอกาสผู้เขียนจะได้เรียนให้ทราบในโอกาสต่อไป ❀

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ : จากอดีตถึงปัจจุบัน

ฉันทัส ทองช่วย *

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจุดเริ่มมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2492 จากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ตั้งอยู่ ณ บริเวณพื้นที่สุดซอยประสานมิตร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ภายหลังจากที่สถาบันการศึกษาแห่งนี้ ได้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา 5 ปี จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2497 ด้วยความสามารถในการบริหาร จัดการ ของผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยวิชาการศึกษาจึงได้ขยายงานออกสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่นักเรียนส่วนภูมิภาค ตามนโยบายของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา จึงได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2511 สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีเนื้อที่ 162 ไร่ ตั้งอยู่ที่บริเวณเชิงเขารูปช้าง เลขที่ 140 ถนนกาญจนวนิช หมู่ที่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90000 ระยะเริ่มต้นของวิทยาลัยส่วนภูมิภาคแห่งนี้ เปิดสอนเฉพาะหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นภาคปกติ 2 ปี โดยคัดเลือกนักเรียนนักศึกษาที่เรียนดีจากวิทยาลัยครูทั่วประเทศเข้าเรียนชั้นปีที่ 3 เฉพาะวิชาเอกเคมี ภาษาไทย ภาษา

อังกฤษ และสังคมศึกษาเท่านั้น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลที่มีงานทำ ซึ่งไม่สะดวกต่อการมาเรียนในภาคปกติ สถานศึกษาแห่งนี้จึงได้เริ่มรับนิสิตภาคสมทบเข้าเรียนในปีการศึกษา 2513 และได้ดำเนินการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผลจากความพยายามพัฒนาสถาบันอย่างจริงจังในการกิจทุกด้าน ทั้งด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยวิชาการศึกษา จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนามว่า “มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ซึ่งมีความหมายว่า “มหาวิทยาลัยที่เจริญเป็นสง่าแก่มหานคร” ณ จุดนี้วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา ก็ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา และเป็นปีแห่งการเริ่มต้นของการเปิดสอนหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา 4 ปี โดยรับผู้สำเร็จหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายมาเข้าศึกษา

กาลล่วงมาถึงปีการศึกษา 2519 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐแห่งนี้ได้ริเริ่มขยายภาระงานให้ก้าวไกลออกไปโดยการเปิดสอนหลักสูตร

* ดร.ฉันทัส ทองช่วย รักษาการในตำแหน่งคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกภาษาและวรรณคดีไทย และวิชาเอกภาษาและวรรณคดีอังกฤษในปีต่อมา และในห้วงเวลาเดียวกันนี้ มหาวิทยาลัยวิทยาเขตนี้ยังได้ขยายงานออกไปสู่คณะใหม่อีก 2 คณะคือ คณะสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ โดยเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกประวัติศาสตร์ และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์และชีววิทยา

ในปีการศึกษา 2523 บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการอุดมศึกษาหลังจากนั้น 2 ปีได้ขยายงานสอนในหลักสูตรเดียวกันในวิชาเอกบริหารการศึกษา และวิชาเอกภาษาไทย และหลังจากนั้นอีก 3 ปี คือในปีการศึกษา 2528 ได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นทางสังคมศาสตร์) และในปีต่อมาได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นทางมนุษยศาสตร์)

ถึงปี พ.ศ. 2531 นับเป็นก้าวอย่างครั้งสำคัญที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ได้มุ่งจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วยการเปิดสอนระดับปริญญาตรี ภาคสมทบหลักสูตร 4 ปี ในสาขาวิชาเอกต่าง ๆ หลายสาขาวิชา ทั้งหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.)

ในปีการศึกษา 2532 ได้เปิดสอนระดับปริญญา

โทภาคพิเศษซึ่งใช้เวลาศึกษาเฉพาะในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการบริหารการศึกษา และวิชาเอกภาษาไทย และเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) วิชาเอกไทยคดีศึกษาซึ่งปรากฏว่าทุกหลักสูตรได้รับการสนองตอบจากผู้สมัครเข้าเรียนเป็นอย่างดี และในปีการศึกษาต่อๆ มาได้เปิดสอนอีกหลายหลักสูตรทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท เช่น หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกเศรษฐศาสตร์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกภาษาอังกฤษ และวิชาเอกคณิตศาสตร์เป็นต้น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลาได้รับอนุมัติหลักการจากรัฐบาลให้ขยายงานไปยังจังหวัดพัทลุง อำเภอกวนขนุน เนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ และในเขตพื้นที่ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพยอม เนื้อที่ประมาณ 3,500 ไร่ รวมเป็นที่ดิน 2 แปลง เนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ โดยจะจัดให้มีกลุ่มวิชาการที่สำคัญคือ กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ การพัฒนาโครงการขยายงานในเขตพื้นที่ จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการก้าวหน้าสืบเนื่องกันมาโดยลำดับ

เนื่องจากเขตปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อที่ตั้งทั้งในจังหวัดสงขลา และในจังหวัดพัทลุงและโดยที่ได้คำนึงถึงภารกิจของมหาวิทยาลัยในอนาคต ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับภาคใต้เป็นส่วนรวมไม่เน้นเฉพาะแต่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ดังนั้นในการประชุมสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม

2535 ที่ประชุมได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เป็นมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิทยา

ตราของมหาวิทยาลัย เป็นเส้นกราฟของสมการ $y = e^x$ ซึ่งมีความหมายว่า “การเพิ่ม” หรือ “ความเจริญงอกงาม” อันสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า ลึกซึ้ง วิรุฬห์ สมบูรณ์ ซึ่งแปลว่า การศึกษาคือความเจริญงอกงาม

สีทางราชการของมหาวิทยาลัยใช้สีเทากับสีแดง สีเทา แทนสีของสมอง หมายถึง ความคิด การใช้ปัญญา

สีแดง แทนสีของโลหิต หรือเลือด หมายถึง ความกล้าหาญ

“สีเทา-แดง” จึงหมายถึงการคิดอย่างกล้าหาญ หรือการใช้ปัญญาอย่างกล้าหาญ

ดอกไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยคือ ดอกปาริชาติหรือดอกทองหลวงพันธุ์ไม้ชนิดนี้ยืนต้นสูงใหญ่ เจริญเติบโตเร็วเริ่มแทงช่อดอกกลางเดือนกุมภาพันธ์ แล้วจะเบ่งบานในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นิสิตสอบวัดผลปลายปี การศึกษา การเบ่งบานของดอกปาริชาติจึงใช้เป็น สัญลักษณ์แห่งความสำเร็จของบัณฑิต

เนื่องจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ เป็นเพียงวิทยาเขตหนึ่งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงไม่ได้มีโครงสร้างในการแบ่งส่วนราชการเป็นเอกเทศ แต่มหาวิทยาลัย วิทยาเขตนี้ ก็ได้ทำหน้าที่รับผิดชอบภารกิจด้านต่าง ๆ

และได้แบ่งส่วนราชการโดยอิงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒดังนี้ กองธุรการวิทยาเขต สำนักหอสมุดกลาง คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพลศึกษา และบัณฑิตวิทยาลัย

กองธุรการวิทยาเขตสงขลา เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งด้านการบริหาร จัดการและการบริการวิชาการ ประกอบด้วยงานทะเบียนและสถิตินิติศาสตร์ งานบริการอนามัย งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานประสานการวางแผน งานกิจการนิสิต งานการเงินและบัญชี งานสารบรรณ งานการเจ้าหน้าที่งานแนะแนว และงานประชาสัมพันธ์

สำนักหอสมุดกลาง เป็นหน่วยงานทางวิชาการ มีฐานะเทียบเท่าคณะ จัดตั้งขึ้นมาพร้อมกับการก่อตั้ง วิทยาเขต มีภารกิจที่สำคัญคือ การให้บริการทางวิชาการแก่นิสิต อาจารย์ บุคลากรอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนบุคคลภายนอก สำนักหอสมุดกลางแบ่งงาน ภายใต้ออกเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายพัฒนาทรัพยากร ฝ่ายวิเคราะห์เลขหมู่และทำ บัตรรายการ ฝ่ายบริการสิ่งพิมพ์ ฝ่ายวารสารและ หนังสือพิมพ์ และฝ่ายโสตทัศนศึกษา

คณะพลศึกษา มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคาร อเนกประสงค์อยู่ในบริเวณใกล้เคียง กับคณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) ร่วมกับ คณะศึกษาศาสตร์ ในสาขาวิชาเอกพลศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของคณะพลศึกษาใน สถานภาพปัจจุบันได้แก่ การผลิตบัณฑิตสาขาวิชาเอก

พลศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถในการด้าน วิทยาศาสตร์การกีฬา ศึกษาค้นคว้า วิจัย และ เผยแพร่ความรู้ทางด้านพลศึกษา และสนับสนุนการ พัฒนาด้านการกีฬา และการออกกำลังกายของ ประชาชน

คณะมนุษยศาสตร์ มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคาร เรียน 1 ซึ่งเป็นอาคารเรียนหลังแรกของมหาวิทยาลัย นี้ เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาเอกภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู ศิลปะและดุริยางคศาสตร์ (เน้นดนตรีสากล) และ เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิตร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ในสาขาวิชาวรรณรัฐศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและศิลปศึกษาและร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาโทรวม 2 หลักสูตร ได้แก่หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต(กศ.ม.) สาขา วิชาภาษาไทยและสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย วัตถุประสงค์หลักของคณะมนุษยศาสตร์ในสถานภาพ ปัจจุบัน ได้แก่การผลิตบัณฑิตทั้งระดับปริญญาโท การค้นคว้าวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสาขา วิชาต่าง ๆ ในสายงานของคณะมนุษยศาสตร์ซึ่งเน้น ความสอดคล้องกับปรัชญาของคณะที่ว่า “มนุษย ศาสตร์เป็นวิทยาการอันเสริมส่งความเข้าใจสุนทรีย์รส ความไพเราะในจิตคติ ตลอดจนสามัคคีธรรมแห่งชนใน ชาติและสร้างสรรค์มนุษยสัมพันธ์ระหว่างชาติในโลก”

คณะวิทยาศาสตร์ มีสำนักงานคณะ และ สำนักงานภาควิชาตั้งอยู่ที่อาคารเรียน 7 และอาคาร

เรียน 4 อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ๆ กับอาคารสำนัก หอสมุดกลาง เปิดสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต ระดับปริญญาตรี รวม 6 สาขา ได้แก่ คณิตศาสตร์ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ และสถิติ และ เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต(กศ.บ.) ร่วมกับ คณะศึกษาศาสตร์ในสาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยา ศาสตร์-เคมี วิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์กายภาพ- ชีวภาพ และร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย เปิดสอนหลัก สูตรระดับปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์ วัตถุประสงค์หลักของ คณะวิทยาศาสตร์ในสถานภาพปัจจุบันได้แก่การ พัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในด้าน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มุ่งผลิตนักวิทยาศาสตร์ และนักคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมุ่งส่งเสริมการ ศึกษาและการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ตามปรัชญาของคณะที่ว่า “หลักสูตรนี้มุ่งหวังที่จะ พัฒนาบุคคลให้เป็นผู้รอบรู้ในวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ ในการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ”

คณะศึกษาศาสตร์ มีสำนักงานอยู่ที่อาคาร 3 ซึ่งอยู่ระหว่างอาคารคณะมนุษยศาสตร์กับคณะพลศึกษา ใกล้ ๆ กับสนามกีฬาของมหาวิทยาลัย คณะนี้ถือได้ ว่าเป็นคณะที่เก่าแก่ที่สุดที่ก่อตั้งขึ้นพร้อม ๆ กับการ มีมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เพราะการเปิดสอนสาขาวิชา เอกต่าง ๆ ในช่วงแรกแล้วแต่เป็นหลักสูตรการ ศึกษาบัณฑิต(กศ.บ.) ของคณะศึกษาศาสตร์ทั้งสิ้น

ในสถานภาพปัจจุบัน คณะศึกษาศาสตร์ได้เปิดสอนหลักสูตร 3 ลักษณะ ได้แก่ หลักสูตรที่คณะเปิดสอนโดยตรง เป็นหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ในสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ได้แก่ วิชาเอกการแนะแนว การประถมศึกษา การวัดผลการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา หลักสูตรที่คณะเปิดสอนร่วมกับคณะอื่น ๆ เป็นหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ในสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ได้แก่ บรรณารักษศาสตร์ พหุศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์-เคมี วิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์กายภาพ-ชีวภาพ และวิชาเอกสังคมศึกษา นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรระดับปริญญาโทที่คณะศึกษาศาสตร์เปิดสอนร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย คือหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต(กศ.ม.) สาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้ การบริหารการศึกษา การอุดมศึกษา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์หลักของคณะศึกษาศาสตร์ในสถานภาพปัจจุบันได้แก่ การผลิตครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีคุณธรรมดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี สอนดี สามารถรับใช้และพัฒนาสังคมได้ดี อันเป็นความเจริญงอกงามเชิงบูรณาการทุกด้านเข้าด้วยกัน สมดังปรัชญาของคณะศึกษาศาสตร์ที่ว่า สิกฺขา วิรุฬฺหิ สมฺปตฺตา-การศึกษาคือความเจริญงอกงาม

คณะสังคมศาสตร์ มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคาร 2 ในบริเวณพื้นที่ด้านหลังของคณะมนุษยศาสตร์และหอประชุมใหญ่ เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี รวม 5 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต

(วท.บ.) สาขาวิชามิศาสตร์ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาบริหารธุรกิจ-การตลาด และสาขาวิชาบริหารธุรกิจ-การบัญชี หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเปิดสอนร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์

วัตถุประสงค์หลักของคณะสังคมศาสตร์ในสถานภาพปัจจุบัน ได้แก่ การเร่งรัดพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ความสามารถในการสาขาวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มุ่งผลิตนักวิชาการและนักปฏิบัติการตามความต้องการของวงการธุรกิจอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การศึกษาและการพัฒนาชุมชน และมุ่งส่งเสริมการศึกษา และการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผน และดำเนินการพัฒนาประเทศสมดังปรัชญาคณะที่ว่า “มุ่งหวังที่จะพัฒนาบุคคล ให้เป็นผู้มีความสามารถ รอบรู้ในวิชาการและมีความรับผิดชอบในการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม”

บัณฑิตวิทยาลัย มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ ห้อง 336 อาคาร 3 ของคณะศึกษาศาสตร์ หน่วยงานนี้มีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การประสานงานกับคณะหรือภาควิชาเกี่ยวกับการดำเนินงาน การเรียน การสอนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และการควบคุมดูแลมาตรฐานด้านการเรียนการสอนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี

กิจกรรมของบัณฑิตวิทยาลัย อยู่ในความรับผิดชอบของรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่บัณฑิตวิทยาลัยมีส่วนรับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ มี 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การบริหารการศึกษา การอุดมศึกษา และคณิตศาสตร์ และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ศศ.ม.)

มองไกลไปข้างหน้า เนื่องจากปัจจุบันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ประสบปัญหาไม่คล่องตัวเกี่ยวกับการจัดโครงสร้าง การกำหนดนโยบาย การงบประมาณ และการบริหารด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่สามารถพัฒนาและขยายสาขาวิชาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งภาคใต้และ

ความต้องการด้านแรงงานของภูมิภาคนี้ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ตามความต้องการของประชาชนในภูมิภาคเขตภาคใต้ รวมทั้งเพื่อให้การพัฒนาและการดำเนินงานตามภารกิจรัฐบาลจึงอนุมัติให้ดำเนินการยกฐานะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตภาคใต้ เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ ซึ่งมีชื่อว่า “มหาวิทยาลัยทักษิณ”

เราดีขนาดต	ผู้กำหนดแนวพัฒนา
สังคมปวงประชา	ทั่วถิ่นแดวันแดนสยาม
ของประจักษ์จิต	ภารกิจการพยายาม
มุ่งสร้างความดีงาม	สมที่เกิดเป็นคนไทย *

อกุโกเรน ชินะ โกรธ
 อสาธุ สาธุณา ชินะ
 ชินะ กทริยิ ทาเนน
 สจุเจนาสิกวาทีนั ๑

ฟังเอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ
 ฟังเอาชนะความร้าย ด้วยความดี
 ฟังเอาชนะคนตระหนี่ ด้วยการให้
 ฟังเอาชนะคนพูดพล่อย ด้วยคำสัตย์

Conquer anger by love,
 Conquer evil by good,
 Conquer the miser by liberality,
 Conquer the liar by truth.

พุทธวจนะ

โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณที่พัทลุง

ฉันทส ทองช่วย*

เมื่อผู้เขียนได้พิจารณาคำขวัญประจำจังหวัดพัทลุงที่ว่า “เมืองหนังโนรา อู่นาข้าว พราวน้ำตก แหล่งนกน้ำ ทะเลสาบงาม เขาอกทะลุ น้ำพุร้อน” แล้วผู้เขียนรู้สึกภาคภูมิใจที่จังหวัดพัทลุงเป็นเมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม มีทรัพยากรในดิน มีสินในน้ำ มีธรรมชาติสวยงาม และอุดมสมบูรณ์ เกื้อกูลแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ทุกวันนี้ ชีวิตชาวพัทลุงกำลังตกอยู่ในกระแสกาลของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในหลากหลายลักษณะ การพัฒนาดนหนทาง ทำให้การคมนาคมสะดวกสบายกว่าแต่ก่อน การพัฒนาด้านการชลประทานมีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีน้ำใช้ตลอดปี ชาวนาสามารถทำนาได้ทุกฤดูกาลท้องทุ่งที่เคยแห้งแล้งกลับเขียวขจีด้วย นาข้าว นาข้าวบางแห่งได้แปรสภาพเป็นวนเกษตร เป็นไร่นาสวนผสม ชาวนาชาวสวนกำลังปรับตัวให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาสมัยใหม่ รู้จักนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ชาวบ้านมีองค์กรระดับหมู่บ้าน และองค์กรระดับตำบลเป็นที่ประชุมเพื่อปรึกษาหารือ และตัดสินใจร่วมกันในการประกอบกิจการต่าง ๆ การสาธารณสุขมูลฐานสามารถดำเนินงานได้ดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น สุขภาพของประชาชนโดยรวมดีขึ้นอย่างน่าพอใจ เศรษฐกิจก็ดีขึ้นเป็นลำดับ มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์โคนม การจัดตั้งกองทุนสัจจะและการจัดตั้งองค์กรลักษณะอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่น่าชื่นชมยินดีก็คือองค์กรเหล่านี้เป็นของชาวบ้าน บริหารจัดการโดยชาวบ้าน และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้าน เป็นองค์การแห่งความรัก ความเสียสละ สามัคคีและมีเงื่อนไขในการดำเนินงานที่ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกันกำหนดขึ้นมาเป็นสัญญาปฏิบัติ ความเคลื่อนไหวที่มีลักษณะโดดเด่นซึ่งแลเห็นได้ในวันนี้คือ ได้แลเห็นคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น แผ่นดินเกิดของตัวเอง มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านบางคนที่สามารถศึกษาระดับปริญญาตรี ยินดีอาสาเข้ามาทำงานในองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นนิมิตหมายอันดีต่อการพัฒนาจังหวัดพัทลุงให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง รวมทั้งโครงการยิ่งใหญ่ที่จะมีมาคือ...โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณขึ้นที่จังหวัดพัทลุง ซึ่งผู้เขียนมั่นใจว่าชาวพัทลุงคงจะยินดีต้อนรับมหาวิทยาลัยของจังหวัด ของภาคใต้ และของประเทศไทยที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ในเร็ววันนี้

โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณเริ่มต้นขึ้นจากการประสานงาน ร่วมกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง จังหวัดพัทลุง กับมหา

* ดร.ฉันทส ทองช่วย รักษาการในตำแหน่งคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (มศว สงขลา) มาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2532 และเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2533 มศว สงขลา ได้ทำหนังสือถึงจังหวัดพัทลุง เพื่อขอใช้ประโยชน์จากที่ดิน “ทุ่งสาธารณประโยชน์” เนื้อที่ประมาณ 16,000 ไร่ และ “ที่รกร้างว่างเปล่า” เนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ ในเขตตำบลพนางตุงอำเภอควนขนุน ซึ่งจังหวัดพัทลุงแจ้งให้ทราบว่าเห็นด้วยในหลักการ และยินดีสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการขอใช้ประโยชน์จากที่ดินดังกล่าวให้ลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว หลังจากนั้น มศว สงขลา ได้เสนอโครงการฯ ต่อทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติในหลักการเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2533 หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทบวงมหาวิทยาลัย ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังในเรื่องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ การรังวัด การตรวจสอบแนวเขต การวางผังแม่บท และได้รับอนุมัติจากกระทรวงมหาดไทยให้ใช้พื้นที่รกร้างว่างเปล่า ประมาณ 3,000 ไร่ และพื้นที่สาธารณประโยชน์ ประมาณ 4,000 ไร่ ครั้นถึงปีงบประมาณ 2536 โครงการฯ ได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างระบบสาธารณูปการ เป็นเงิน 28,426,671 บาท (ยี่สิบแปดล้านสี่แสนสองหมื่นหกพันหกร้อยเจ็ดสิบเอ็ดบาทถ้วน) และในปีงบประมาณ 2537 ได้รับงบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง เป็นค่าสร้างอาคารอำนวยการเป็นเงิน 3,000,000 บาท

(สามล้านบาทถ้วน) แสงแห่งความหวังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณกำลังโรจน์รุ่งครั้งถึงวันที่ 26 เมษายน 2537 แสงแห่งความหวังดังกล่าวกลับรูปหูลงโดยพลันในเมื่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แจ้งให้มหาวิทยาลัยทราบว่าที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้พิจารณาโครงการก่อสร้างมหาวิทยาลัยในพื้นที่สาธารณประโยชน์บริเวณทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีมติให้ชะลอการก่อสร้างไว้ก่อนเนื่องจากเกรงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้มหาวิทยาลัยต้องระงับการก่อสร้างระบบสาธารณูปการและอาคารอำนวยการในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริษัทรับเหมาก่อสร้างไปด้วย

ถึงวันที่ 14 พฤษภาคม 2537 จังหวัดพัทลุงแจ้งว่าได้จัดหาพื้นที่แห่งใหม่ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านไสกลิ้ง กับบ้านท่าช้าง ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน เป็นที่สาธารณประโยชน์อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ และอยู่นอกเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และต่อมาจังหวัดพัทลุงได้เสนอพื้นที่บริเวณทุ่งลานไย หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม เนื้อที่ประมาณ 3,500 ไร่ ให้เป็นที่ดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่ง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2538 มหาวิทยาลัยยืนยันขอใช้พื้นที่ขยายงานตามโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงต่อสำนักงานประมาณ รวม 2 แปลงดังนี้

แปลงที่ 1 ที่ดิน “ทุ่งสาธารณะประโยชน์” ตำบลพนางตุง เนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่

แปลงที่ 2 ที่ดินสาธารณะประโยชน์ “ทุ่งลานโย” หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม เนื้อที่ประมาณ 3,500 ไร่

ความจำเป็นที่ต้องเลือกใช้พื้นที่ในที่ดิน “ทุ่งสาธารณะประโยชน์” ตำบลพนางตุง เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งพื้นดินและพื้นน้ำ เหมาะที่จะใช้เป็นสถานฝึกทางด้านสิ่งแวดล้อม การจัดศูนย์ฝึกด้านเกษตรกรรมการเพาะเลี้ยง การจัดตั้งสำนักการศึกษา ต่อเนื่อง และการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา และความเหมาะสมที่สำคัญคือ ความกระตือรือร้นของพี่น้องประชาชนที่สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่น จริงจัง เมื่อเลือกพื้นที่ได้เหมาะสมและประชาชนเห็นด้วย ก็ทำให้เกิดความพร้อม มหาวิทยาลัยจึงสะดวกต่อการตัดสินใจดำเนินการ และหวังว่าคงจะได้รับพลังสนับสนุนจากพี่น้องด้วยดีในทุก ๆ ด้านตลอดไป

อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยสมัยใหม่ที่สมบูรณ์แบบนั้น นอกจากจะจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของท้องถิ่นและของสังคมส่วนรวมแล้วยังต้องจัดการศึกษาให้มีลักษณะความเป็นสากล มีมาตรฐานทางวิชาการ และการจัดการระดับชาติและระดับสากล หรือระดับนานาชาติด้วย กลุ่มวิชาการที่สำคัญจะต้องมีอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเหมาะแก่การใช้พื้นที่ในเขตชุมชนเมือง กลุ่มวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ในการดำเนินการมากเป็นพิเศษ และกลุ่มวิทยาศาสตร์

สุขภาพ ซึ่งต้องการทำเลที่เหมาะสมเป็นการเฉพาะเพื่อให้เหมาะแก่การดำเนินการ ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าเป็นโชคดีร่วมกันของพวกเราที่มหาวิทยาลัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากจังหวัดพัทลุง และส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเสนอให้ใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ “ทุ่งลานโย” ที่อำเภอป่าพะยอมเพิ่มอีกประมาณ 3,500 ไร่ ส่วนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ได้ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการ 162 ไร่ และที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการประมาณ 25 ไร่ ก็ยังคงดำเนินการต่อไป เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยทักษิณ

วันที่ 9 พฤษภาคม 2538 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาได้เปลี่ยนแปลงสถานที่ก่อสร้างจากพื้นที่เดิมบริเวณทะเลน้อยเป็นที่ดินทุ่งสาธารณะประโยชน์ ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งลานโย ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นเนื้อที่รวมทั้ง 2 แปลงประมาณ 5,000 ไร่ ปัญหาเรื่องที่ดินที่จะใช้ตั้งมหาวิทยาลัยเป็นอันยุติลงได้ระดับหนึ่ง

การดำเนินการโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณ อย่างเต็มรูปแบบนั้นต้องใช้งบประมาณลงทุนมหาศาล และต้องใช้เวลาดำเนินการยาวนานพอสมควร ในขั้นต้นนี้มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. ออกแบบผังบริเวณของโครงการ จำนวน 2 แปลง ใช้งบประมาณในวงเงิน 5,000,000 บาท
 2. ก่อสร้างรั้วลวดหนามบริเวณพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ที่ตำบลพนางตุง ด้านติดกับประชาชน ความยาวประมาณ 3 กิโลเมตร ใช้งบประมาณในวงเงิน 3,773,660 บาท
 3. ขุดคลองทำท่าเทียบเรือของมหาวิทยาลัย กว้าง 18 เมตร ลึก 4 เมตร ยาวประมาณ 800 เมตร ใช้งบประมาณในวงเงิน 8,500,000 บาท
 4. ก่อสร้างอาคารอำนวยการ 1 หลัง โดยได้รับงบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุง เป็นค่าก่อสร้างในวงเงิน 3,000,000 บาท
 5. เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2538 มหาวิทยาลัยทำหนังสือขอแปรญัตติงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าชดเชยสิ่งปลูกสร้างและผลอาสินของราษฎร ซึ่งจังหวัดพัทลุงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อสำรวจสิ่งปลูกสร้างและผลอาสินของราษฎรทั้งหมด เพื่อประมาณการค่าใช้จ่ายในการชดเชยให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการขอใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยตามระเบียบของทางราชการ
- จังหวัดพัทลุงได้แจ้งผลการสำรวจ และประเมินราคาค่าสิ่งปลูกสร้าง และผลอาสินของราษฎรว่าเป็นเงินรวมทั้งสิ้น 39,445,641 บาท
- มหาวิทยาลัยจึงขอแปรญัตติงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2539 เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 40,000,000 บาท แต่ไม่ผ่านการพิจารณา เพราะรัฐบาลต้องนำเงินไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้

ได้ตั้งงบประมาณประจำปี 2540 เพื่อใช้เป็นค่าชดเชยสิ่งปลูกสร้างและผลอาสินของราษฎรเข้าไปใหม่เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 40,445,700 บาท ซึ่งได้รับการพิจารณาอนุมัติจากสำนักงบประมาณแผ่นดินตามจำนวนเงินที่ขอตั้ง

การขอตั้งมหาวิทยาลัยใหม่นั้นจำเป็นต้องมีพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) รองรับ ในส่วนของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณนี้ได้เริ่มต้นขึ้นจากการร่วมปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลา สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีกับผู้แทนคณาจารย์จาก มศว ภาคใต้ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2535 โดยได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย จนกระทั่งการร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณได้แล้วเสร็จ มศว ภาคใต้ ได้เสนอโครงการและร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2537 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2537 และได้ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรครบทุกขั้นตอน (ผ่านทั้ง 3 วาระ) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2537 หลังจากนั้น วุฒิสภาได้พิจารณาร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณ ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน - 16 ธันวาคม 2537 ขั้นสุดท้าย สรุปว่าวุฒิสภาให้แก้ไขร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณในมาตราต่าง ๆ รวม 14 มาตรา ครั้นถึงวันที่ 20 ธันวาคม 2537 รัฐสภาปิดสมัยประชุม แล้วต่อมาได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่

19 พฤษภาคม 2538 ทำให้ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณตกไปตามวิถีทางของการเมือง

กาลล่วงมาถึงสมัยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ได้ส่งร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยทักษิณ ฉบับแก้ไขและโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ยื่นต่อทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณานำเสนอรัฐบาล เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2538 ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย ได้พิจารณา แล้วเสนอร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2538 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2538 หลังจากนั้น ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายโกศล พลกุล) รับร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวไปแก้ไข และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา ในที่สุดสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา ได้แก้ไข พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยทักษิณเสร็จสมบูรณ์ ตามหนังสือที่ นร 0601/271 ลงวันที่ 11 เมษายน 2539 และได้ส่งร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวให้ทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ พิจารณา เพื่อให้ความเห็นชอบ ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ได้พิจารณา เห็นชอบด้วยกับร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว โดยไม่มีการแก้ไข ต่อมาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรวาระที่ 1 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2539 และได้ผ่านการ พิจารณาวาระที่ 2 และวาระที่ 3 ในคราวเดียวกัน

เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2539 หลังจากนั้นวุฒิสภา ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมีมติ ให้แก้ไข มาตรา 10 ดังนี้

มาตรา 10 บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่มหาวิทยาลัยได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ หรือได้มาโดยการซื้อ หรือแลกเปลี่ยนจากเงินและทรัพย์สินซึ่งมีผู้อุทิศให้แก่ มหาวิทยาลัยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่ ถือเป็นที่ราชพัสดุและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย

นอกจากการแก้ไขมาตรา 10 แล้ว วุฒิสภายัง ได้ขอแก้ไขถ้อยคำเพียงเล็กน้อยในมาตราอื่น ๆ ด้วย และได้ให้ความเห็นชอบผ่านการพิจารณาพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2539

ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณได้กลับมาสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าผลการพิจารณาในช่วงแรกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีความคิดเห็นขัดแย้งกันบ้าง แต่ในที่สุด สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเห็นชอบผ่านการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณตามที่วุฒิสภา เสนอแก้ไข เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2539 และพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 24 ตุลาคม 2539 และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็เป็นอันแล้วเสร็จสมบูรณ์

แผนจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณในพื้นที่จังหวัดสงขลา(วิทยาเขตสงขลา)และจังหวัดพัทลุง (วิทยาเขตพัทลุง) จำแนกตามหน่วยงานระดับคณะ มีดังนี้

1. มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

มีหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 สำนักงานวิทยาเขต
- 1.2 คณะศึกษาศาสตร์
- 1.3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 1.4 คณะศิลปกรรมศาสตร์
- 1.5 คณะอุตสาหกรรมบริการ
- 1.6 บัณฑิตวิทยาลัย
- 1.7 สถาบันทักษิณคดีศึกษา
- 1.8 สำนักวิทยบริการ
- 1.9 สำนักคอมพิวเตอร์ (สาขา)

2. มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง มี

หน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 สำนักงานอธิการบดี
- 2.2 สำนักงานวิทยาเขต
- 2.3 คณะวิทยาศาสตร์
- 2.4 คณะเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม
- 2.5 คณะเทคโนโลยีการเกษตร
- 2.6 คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ
- 2.7 คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา
- 2.8 คณะวิศวกรรมศาสตร์
- 2.9 คณะเทคโนโลยีสื่อสาร
- 2.10 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- 2.11 สำนักวิทยบริการ (สาขา)
- 2.12 สำนักคอมพิวเตอร์
- 2.13 สถาบันวิจัยและพัฒนา
- 2.14 สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยทักษิณ มีดังนี้

1. ยกฐานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้ โดยพระราชบัญญัติฯ ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2539
2. โครงสร้างการบริหารมี 2 วิทยาเขต คือ
 - 2.1 วิทยาเขตสงขลา มีที่ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ภารกิจเน้นวิชาการด้านศิลปศาสตร์
 - 2.2 วิทยาเขตพัทลุง มีที่ตั้งใน 2 พื้นที่ ได้แก่ที่อำเภอควนขนุน และอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ภารกิจเน้นวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
3. ปรัชญามหาวิทยาลัย “ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา”

4. สีประจำมหาวิทยาลัย เทา-ฟ้า
5. ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย ปาริชาติ
6. อักษรย่อมหาวิทยาลัย มท
7. ชื่อภาษาอังกฤษ THAKSIN UNIVERSITY
8. อักษรย่อภาษาอังกฤษ TSU

ข้อมูลอื่น ๆ ติดต่อได้ที่งานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. 311885-7 โทรสาร 311885-7
ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมสร้างมหาวิทยาลัยของเรา ❀

กำหนดการพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี พ.ศ. 2539 ณ วัดคูหาสวรรค์ พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

วันศุกร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2539

- เวลา 17.00 น. - ตั้งองค์พระกฐินสมโภช ณ โรงเรียนสตรีพัทลุง
- พิธีทางศาสนา
- การแสดง

วันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน 2539

- เวลา 8.30 น. - คณาจารย์ ข้าราชการ นิสิต นักศึกษา นักเรียน และผู้ที่จะเข้าร่วมขบวน
พร้อมกันที่โรงเรียนสตรีพัทลุง
- เวลา 9.00 น. - ขบวนผ้าพระกฐินพระราชทานออกจากโรงเรียนสตรีพัทลุง
- แขกผู้มีเกียรติและประชาชนทั่วไปพร้อมกันที่ศาลาพิธี
- เวลา 9.50 น. - ประธานมาถึงศาลาการเปรียญ ถวายความเคารพพระบรมสาทิสลักษณ์
แล้วเปิดกรวย ถวายสักการะ
- ประธานทำความเคารพ พระบรมสาทิสลักษณ์ และหยิบผ้ากฐินมาอัญมประครอง
ยืนตรงถวายความเคารพพระบรมสาทิสลักษณ์
- ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ประธานเชิญผ้าพระกฐิน พระราชทานไปวางบนพานแว่นฟ้าหน้าพระเถระรูปที่ 2
- ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบ 3 ครั้ง
- ประธานถวายพัทธรองแด่พระภิกษุ แล้วมานั่งที่ประธาน
- พิธีกรนำบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล
- พระเถระให้ศีล
- ประธานส่งผ้าห่มพระประธานให้ไวยาวัจกร
- ประธานยกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประครองพนมมือ หันหน้าไปทางพระประธาน
กล่าวนโม 3 จบ แล้วหันหน้ามาทางพระภิกษุสงฆ์ แล้วกล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน
พระราชทาน (ตามที่ติดไว้บนผ้าไตร)
- ประธานวางผ้าไตรบนพานแว่นฟ้าและยกประเคนพระเถระ รูปที่ 2
- ประธานถวายเทียนพระปาฏิโมกข์พระราชทานแล้วกลับไปนั่งที่ประธาน
- พระภิกษุสงฆ์ทำอปโลกนกรรม (กรานกฐิน)
- ถวายเครื่องบริวารพระกฐิน
- พระสงฆ์อนุโมทนาและถวายอดิเรก
- ประธานกรวดน้ำ
- พิธีกรประกาศอนุโมทนา
- พิธีถวายผ้าป่าทางกฐิน
- เสร็จพิธี

ถ้อยแถลงท้ายเล่ม

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2539 ซึ่งกำหนดทอดถวาย ณ
วัดคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ในวันเสาร์ที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539
เนื้อหาของหนังสือเป็นเรื่องต่าง ๆ ที่คณะผู้จัดทำเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้
สนใจ คือ มีเรื่องเกี่ยวกับกฐินและแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งได้เรียบเรียงมาจาก
เอกสารของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ มีเรื่องเกี่ยวกับสมณศักดิ์ เรื่องเกี่ยวกับ
วัดคูหาสวรรค์ และเรื่องความเป็นมาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต
ภาคใต้ นับแต่แรกเริ่มจนถึงเป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ สำหรับพระพุทธวณะ
ที่ปรากฏอยู่ในบางหน้า คัดมาจากหนังสือพุทธวณะในธรรมบท ฉบับแปลโดย
เสฐียรพงษ์ วรรณปก

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี
หวังว่าคงเกิดความภูมิใจทั่วกัน

สำหรับความบกพร่องของหนังสือซึ่งย่อมต้องมี คณะผู้จัดทำหวังว่า
จะได้รับการอภัยจากทุกท่าน

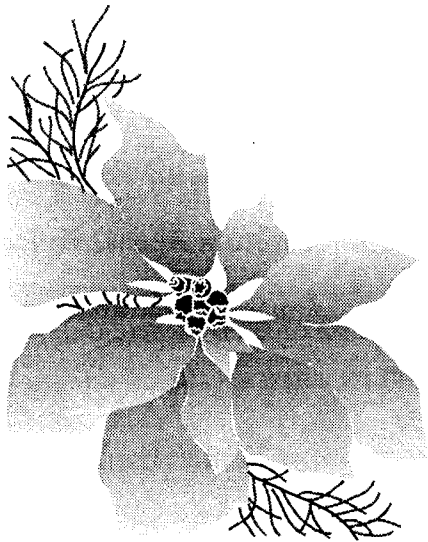
คณะผู้จัดทำ

บริษัท วนันท์นาการ

จำกัด

บริษัท วี.อาร์. เพสท์ คอนโทรล เซอร์วิส จำกัด

V.R. PEST CONTROL SERVICE COMPANY LIMITED

535 ถนนดี ถ.สงขลา-เกาะยอ ต.พะวง อ.เมือง จ.สงขลา

โทร. (074) 313583

535 TANADEE SONGKHLA-KOH YO ROAD, T.PAVONG A.MUANG SONGKHLA.

TEL. (074) 313583

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท อาร์. พี. เอส. รีเสิร์ช มีเดีย จำกัด

59/180 ม.3 ถนนแจ้งวัฒนะ ต.คลองเกลือ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 1112

โทร. (074) 5732009, 9829243 แฟกซ์ : 5742197

อภินันทนาการ จาก

บริษัท ศรีทองสตีลเฟอร์นิเจอร์ จำกัด

300/27-28-29 ถ.เพชรเกษม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทร. (074) 244-104 แฟกซ์ (074) 244-104

SEE THONG STEEL FURNITURE CO., LTD.

300/27-28-29 PETCHKASEM ROAD, HATYAI, SONGKHLA, THAILAND 90110

TEL. (074) 244-104 FAX. (074) 244-104

ขอขอบคุณ

ร้านนิวบุญส่ง (สายสมรบุ๊ค)

174/1 ถ.ราษฎร์อุทิศ 1 อ.เมือง จ.สงขลา โทร. (074X 322451 มือถือ 01-9690232

เอเย่นต์ น.ส.พ. ไทย-จีน-ฝรั่ง ประจำจังหวัดสงขลา

พรชัย เซ็นเตอร์

จำหน่ายและบริการเครื่องใช้ภายในสำนักงานทุกชนิด

65/1 ถนนทะเลหลวง จังหวัดสงขลา

บริษัท สยามนครินทร์ จำกัด

1/1 ถ.ประธานอุทิศ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

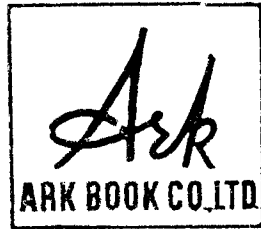
1/1 prathanutis rd., hatyai, songkhla 90110

TEL. 234923 (อัตโนมัติ 4 สาย) FAX. 231527

คุณรัตนา เพ็ญอรุณ

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท อาร์คบุ๊ก จำกัด
ARK BOOK CO., LTD.

212 (เฉพาะชั้นที่ 2) หมู่ที่ 6 ถนนงามวงศ์วาน

แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ

โทร. 372-1220 FAX. 372-1220

จำหน่ายหนังสือต่างประเทศ และในประเทศ ในราคายุติธรรม

CAB International

International Thomson Publishing

Morgan Raufmann

ASTM

ASM

Chapman & Hall

Van Nostrand Reinhold

Academic Press

Thomas Telford

ASM International

Cold Spring Harbor Lab. Press

Oxford

Simon & Schuster

Milky Publishers